प्रदेश राजपत्र

प्रदेश नं. १, प्रदेश सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड २) विराटनगर, नेपाल, फाल्गुण २९ गते, २०७६ साल (अतिरिक्ताङ्क-४५

भाग २

प्रदेश सरकार

प्रदेश नं. १, विराटनगर, नेपाल

भूमि व्यवस्था,कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको सूचना

प्रदेश नं. १ को प्रदेश सरकारले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको नियमावली सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

प्रदेश सहकारी नियमावली, २०७६

<u>प्रस्तावनाः</u> प्रदेश सहकारी ऐन, २०७६ को दफा १३० ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी प्रदेश सरकारले देहायका नियमहरु बनाएको छ ।

१. <u>संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः</u> (१) यी नियमहरुको नाम **"प्रदेश सहकारी नियमावली, २०७६"** रहेको छ।

(२) यो नियमावली तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. <u>परिभाषाः</u> विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस नियमावलीमा,-

(क) **"अनुदान"** भन्नाले मन्त्रालयले तोकेको क्षेत्र, सीमा, प्रकृतिमा लगानी गर्न मन्त्रालय वा कार्यालयबाट प्राप्त सहयोग रकम सम्झनु पर्छ ।

(ख) **"ऐन"** भन्नाले प्रदेश सहकारी ऐन, २०७६ लाई सम्झनु पर्छ ।

(ग) **"कर्जा वा ऋण"** भन्नाले चल अचल सम्पत्ति, धितो, बन्धक वा अन्य आवश्यक सुरक्षण वा जमानत लिई वा नलिई सहकारी संस्थाले लिएको, सदस्यलाई दिएको कर्जा वा ऋणको साँवा, ब्याज र हर्जाना समेतको रकम सम्झनु पर्छ ।

(घ) **"कार्यालय"** भन्नाले प्रदेश सहकारी रजिष्ट्रारको कार्यालयलाई सम्झनु पर्छ ।

(ङ) **"नियमित बचत"** भन्नाले सदस्यले दैनिक, साप्ताहिक, पाक्षिक, मासिक वा बार्षिकरुपमा गर्ने बचत रकम सम्झनु पर्छ ।

(च) **"प्रदेश सहकारी बैंक"** भन्नाले नियम ५ बमोजिम गठन भएको प्रदेश सहकारी बैंक सम्झनु पर्छ।

(छ) **"बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था"** भन्नाले दुई वा दुई भन्दा बढी उद्देश्य लिइ काम गर्ने सहकारी संस्था सम्झनु पर्छ।

(ज) **"बिशिष्टिकृत सहकारी संघ"** भन्नाले ऐनको दफा ४ बमोजिम गठन हुने बिशिष्टिकृत सहकारी संघ सम्झनु पर्छ।

(झ) **"मन्त्रालय"** भन्नाले प्रदेश सहकारी सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालयलाई सम्झनु पर्छ ।

(ञ) **"रजिष्ट्रार"** भन्नाले ऐनको दफा ७६ बमोजिमको रजिष्ट्रार सम्झनु पर्छ र सो शब्दले प्रदेश सहकारी रजिष्ट्रारको कार्यालयको प्रमूखलाई समेत जनाउँछ ।

(ट) **"व्यवस्थापक"** भन्नाले सहकारी संघ, संस्थाको व्यवस्थापक वा प्रबन्धक सम्झनु पर्छ ।

(ठ) **"संस्थागत पुँजी"** भन्नाले सहकारी संघ, संस्थाको पछिल्लो आर्थिक वर्षको जगेडा कोष, अन्य कोषहरु, पुरस्कार तथा अनुदान रकम समेतलाई सम्झनु पर्छ ।

३. <u>संस्था वा संघ दर्ताको दरखास्तको ढाँचा र पेस गर्नु पर्ने विवरणः</u>

(१) ऐनको दफा १२ को उपदफा (१) बमोजिम रजिष्ट्रार वा रजिष्ट्रारबाट अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष संस्था वा संघ दर्ता गर्नका लागि अनुसूची-१ बमोजिमको ढाँचामा दरखास्त दिनुपर्नेछ ।सो बमोजिम दरखास्त प्राप्त भए पछि रजिष्ट्रार वा रजिष्ट्रारबाट अधिकार प्राप्त अधिकारी ले प्रचलित कानून बमोजिमको ढाँचामा दर्ता प्रमाण पत्र दिनु पर्ने छ।

खण्ड २) विराटनगर, नेपाल, फाल्गुण २९ गते, २०७६ साल (अतिरिक्ताङ्क-४५

(२) उपनियम (१) बमोजिम संस्था वा सघं दर्ताका लागि दरखास्त दिँदा ऐनको दफा १२ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) बमोजिमको प्रतिवेदन अनुसूची-२ को ढाँचामा र खण्ड (ग) बमोजिमको विवरण अनुसूची-३ को ढाँचामा दरखास्त साथ संलग्न गरी पेश गर्नुपर्नेछ ।

(३) उपनियम (१) बमोजिम संस्था दर्ताका लागि दरखास्त दिँदा ऐनको दफा १२ को उपदफा (२) मा उल्लिखित कागजातका अतिरिक्त देहायका विवरण समेत संलग्न गर्नुपर्नेछः-

(क) प्रारम्भिक भेलाका निर्णयहरू,

(ख) अनुसूची-४ बमोजिमको व्यावसायिक कार्ययोजनाको ढाँचा,

(ग) अनुसूची-५ को ढाँचामा सदस्यबाट शेयर पूँजी तथा प्रवेश शुल्क बापत संकलित रकमको भरपाई,

(घ) अनुसूची-६ को ढाँचामा तदर्थ संचालक समितिका सदस्यहरूको विवरण,

(ङ) अनुसूची-७ को ढाँचामा स्व-घोषणा पत्र,

(च) अनुसूची-८ को ढाँचामा अधिकार प्रत्यायोजन पत्र,

(छ) आवेदकहरूले कम्तीमा एक दिवसीय पूर्व-सहकारी शिक्षा प्राप्त गरेको प्रमाण पत्र,

(ज) आवेदकहरूको नेपाली नागरिकता प्रमाण-पत्रको प्रतिलिपि,

(झ) पेशागत संगठनका आधारमा दर्ता हुने संस्थाको हकमा त्यस्तो पेशागत संगठनको आवद्धताको परिचय पत्रको प्रतिलिपि,

(ञ) संस्थाको कार्यक्षेत्र भित्र बसोबास गरेको पुष्ट्याइँ हुने प्रमाण,

(ट) आवेदकहरू प्रत्येकले संस्थाको कार्ययोजना बमोजिमको सेवा उपयोग गर्ने आधार ।

(४) उपनियम (१) बमोजिम सघं दर्ता गर्नको लागि दरखास्त दिँदा दरखास्त साथ देहायका थप कागजात तथा विवरण संलग्न गर्नुपर्नेछः-

(क) शेयर पुँजी तथा प्रवेश शुल्क बापत सदस्यहरूबाट सकंलित रकम बैंक वा वित्तीय संस्था सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम 'क' वर्गको ईजाजत प्राप्त बैंक वा सहकारी बैंकमा खाता खोली रकम जम्मा गरेको बैंक भौचर,

(ख) अनुसूची-९ बमोजिम आवेदक संस्था वा संघको विवरण,

(५) सहकारी बैंक दर्ता गर्नको लागि दरखास्त दिँदा देहायका विवरण संलग्न गर्नुपर्नेछः-

(क) अनुसूची-१० को ढाँचामा नियम ५ को उपनियम (१) मा उल्लिखित न्युनतम संख्या पुग्ने आवेदक संस्था वा संघको सदस्य संख्या, शेयर पुँजी, संस्थागत पुँजी र वित्तीय अवस्था खुल्ने विवरण ।

(ख) उपनियम (२) का साथै उपनियम (३) को खण्ड (क),(ख),(घ) र (च) तथा उपनियम ४ को खण्ड (ख) मा उल्लिखित कागजात ।

(६) उपनियम (१) बमोजिम विशिष्टीकृत संघ दर्ता गर्नका लागि दरखास्त दिँदा देहायका विवरण संलग्न गर्नु पर्नेछः-

(क) अनुसूची-१० को ढाँचामा आवेदक संस्थाको विषय, सदस्य संख्या, शेयर पुँजी, संस्थागत पुँजी र कारोवार खुल्ने विवरण,

(ख) उपनियम (२), उपनियम (३) को खण्ड (क), (ख), (घ), (च) र उपनियम (४) को खण्ड (ख) मा उल्लिखित कागजात।

४. <u>विशिष्टीकृत संघको गठनका आधार तथा संचालन प्रकृया</u>: (१) ऐनको दफा ८ को उपदफा (१) बमोजिम देहायका संस्थाहरू मिलि विशिष्टीकृत संघ गठन गर्न सक्नेछन् :-

(क) संघको उत्पादन वा सेवा विस्तारको क्षेत्रभित्र पर्ने सहकारी संस्थाहरू ।

(ख) कम्तिमा पच्चिस प्रतिशत सदस्यहरूले प्रस्तावित संघबाट उत्पादित वस्तु वा सेवा उपयोग गर्ने संस्थाहरू ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम विशिष्टीकृत संघ गठन गर्दा स्व-रोजगारी सिर्जना गर्ने तथा मूल्य श्रृंखलामा योगदान पुऱ्याउने गरी उत्पादन, संकलन, संचय, प्रशोधन, बजारीकरण र

निर्यातमूलक कार्यविशेषका विशिष्टीकृत संघ समेत गठन गर्न सकिनेछ ।

(३) उपनियम (१) र (२) बमोजिम विशिष्टीकृत संघ गठन गर्दा देहायका शर्तहरू पूरा भएको हुनुपर्नेछः-

(क) आवेदक संघ संस्थाहरूको संयुक्त शेयर पुँजी कम्तीमा पन्ध्र करोड रुपैया हुनुपर्ने,

(ख) आवेदक संघ संस्थाहरूको संयुक्त संस्थागत पुँजी कम्तीमा तीन करोड रुपैया हुनुपर्ने,

(ग) आवेदक संघसंस्थाहरूले खरिद गरिसकेको संघको शेयर पुँजी कम्तीमा एक करोड रुपैया हुनुपर्ने,

(घ) आवेदक संघ, संस्थाहरू घाटामा गएको हुन नहुने ।

(४) नेपाल राष्ट्र बैंकले प्रत्येक वर्ष जारी गर्ने मौद्रिक नीतिबाट सहकारी संघ, संस्थाको बचत, लगानी, ऋणका क्षेत्र तोकिएमा तोकिए अनुसारका क्षेत्रमा लगानी तोकिएको सीमासम्म गर्नुपर्ने ।

(५) उपनियम (३) को खण्ड (ग) बमोजिम आवेदक संस्थाले खरिद गर्ने शेयरको रकम संस्थाको प्राथमिक पुँजी कोष र बचतको अनुपात कम्तीमा एक बराबर पन्ध्र कायम हुने गरि जगेडा कोष र शेयर पुँजीबाट मात्र खरिद गर्नुपर्नेछ

(६) विशिष्टीकृत सहकारी संघको संचालन प्रक्रिया देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) जुन उद्देश्यका लागि सो सहकारी संघ गठन भएको हो सोही कार्य मात्र गर्नुपर्ने,

(ख) विशिष्टीकृत सहकारी संघको कारोबार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्नुपूर्व प्रचलित कानून बमोजिम अन्य निकायबाट अनुमति, स्वीकृति वा इजाजत लिनुपर्ने भए लिएर मात्र संचालन गर्नुपर्ने ।

(७) यस नियममा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि विषयगत आधारमा संगठित हुन सक्ने स्तर वा प्रकृतिको व्यवसायका लागि विशिष्टीकृत संघ गठन गरिने छैन।

५. <u>प्रदेश सहकारी बैंक गठन तथा संचालन सम्वन्धी व्यवस्था:</u> (१) ऐनको दफा १० बमोजिम सहकारी संघ, संस्थाको बचत स्वीकार गर्ने, त्यस्तो संस्था, संघलाई ऋण प्रवाह गर्ने वा बैंकिंग सेवा उपलव्ध गराउने उद्धेश्य लिई प्रदेश नं. १ का सबै जिल्लाका कम्तिमा एक सहकारी संघ संस्थाको प्रतिनिधित्व हुने गरी एक सय एकावन्न वटा संघ, संस्था आपसमा मिली नेपाल राष्ट्र बैंकको पूर्व स्वीकृति लिई प्रदेश सहकारी बैंक गठन गर्न सक्नेछन् ।

(२) प्रदेश सहकारी बैंकको पूँजी साधारण शेयरबाट मात्र बनाउन सकिनेछ र उक्त शेयर सम्बन्धी अन्य व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनुपर्नेछः-

(क) आवेदक संघ, संस्थाहरूको संयुक्त शेयरपुँजी कम्तीमा एक अर्ब रुपैयाँ हुनुपर्ने,

(ख) आवेदक संघ, संस्थाहरूको संयुक्त संस्थागत पुँजी कम्तीमा पचास करोड रुपैयाँ हुनुपर्ने,

(ग) आवेदक संघ, संस्थाहरूले खरिद गरिसकेको बैंकको शेयर पुँजी कम्तीमा पच्चिस करोड रुपैयाँ हुनुपर्ने,

(घ) आवेदक संघ, संस्थाहरू तीन वर्ष देखि निरन्तर नाफामा गएको हुनुपर्ने,

(३) नेपाल राष्ट्र बैंकको पूर्वस्वीकृति लिई प्रदेश सहकारी बैंकले साधारण सभाबाट प्रस्ताव पारित गरी आफ्नो पूँजी बृद्धि गर्न सक्नेछ।

(४) प्रदेश सहकारी बैंकले यो नियमावली वा यस नियमावली अन्तर्गत बनेको कार्यविधि तथा अन्य प्रचलित कानूनको अधिनमा रही आफ्ना सदस्य संस्था र संघका बीच देहाय बमोजिमका कार्य गर्न सक्नेछः-

(क) स्थिर तथा चालु पुँजीको अनुपातमा कर्जा प्रदान गर्ने, पुनःकर्जा प्रदान गर्ने,

(ख) सदस्यबाट बचत स्वीकार गर्ने, बचत भुक्तानी गर्ने,

(ग) सरकारी निकायसंग सम्झौता गरी संयुक्त लगानी गर्ने,

(घ) आवश्यकता अनुसार संस्थागत ऋण वा पुनःऋण लिने वा दिने,

(ङ) कर्जाको ब्याज असुल गर्ने,

(च) कर्जाको निरीक्षण, सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने,

(छ) नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारले जारी गरेका ऋणपत्र, बचतपत्र खरिद बिक्री गर्ने, नेपाल राष्ट्र बैंकले जारी गरेको ट्रेजरी वील खरिद गर्ने,

(ज) सदस्यहरु बीच सूचना आदान प्रदान गर्ने,

(झ) विद्युतीय माध्यमबाट बचत लिने, भुक्तानी दिने, रकमान्तर गर्ने,

(ञ) परियोजना प्रवर्द्धनका लागि सहकारी सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त संगठन, दातृ निकाय, बैंक लगायतबाट प्राप्त भएको रकम विकास वित्त वा कर्जाको रुपमा प्रवाह गर्ने वा त्यस्तो स्रोतको व्यवस्थापन गर्ने,

(ट) परियोजना स्थापना, संचालन र मूल्यांकन सम्वन्धी अध्ययन, अनुसन्धान, सर्वेक्षण गर्ने वा गराउने,

(ठ) नेपाल राष्ट्र बैंकको इजाजतपत्र लिई अन्य बैंकिंग कारोवार गर्ने लगायतका कार्यहरु गर्न सक्नेछ।

(५) प्रदेश सहकारी बैंकले आफ्नो कारोवारको वास्तविक स्थिति देखिने गरी नेपाल राष्ट्र बैंकबाट स्वीकृत ढाँचा बमोजिमको हिसाव किताव र श्रेस्ताहरु राख्नु पर्नेछ।

(६) प्रदेश सहकारी बैंकले नेपाल राष्ट्र बैंकको निर्देशन पालना नगरेमा, सदस्यको हित विपरित कुनै कार्य गरी सदस्य तथा बैंकलाई हानि नोक्सानी पुर्याएमा मन्त्रालयलाई जानकारी दिई नेपाल राष्ट्र बैंकले आफैले वा अन्य निकायद्वारा प्रदेश सहकारी बैंकको व्यवस्थापन लिन सक्नेछ।

(७) प्रदेश सहकारी बैंकले नेपाल राष्ट्र बैंकले तोकि दिए बमोजिमको तरल सम्पत्ति कायम राख्नु पर्नेछ।

६. <u>संस्था गठन, दर्ता तथा संचालन</u>: (१) ऐनको दफा ३ को उपदफा (५) बमोजिम पेशागत संगठनका आधारमा संस्था गठन गर्दा देहायका शर्तहरू पुरा भएको हुनु पर्नेछः-

(क) प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएको पेशागत संगठनका सदस्यहरू मात्र सदस्य हुनु पर्ने,

(ख) संस्थाको कार्यक्षेत्र बढीमा एक जिल्ला हुनु पर्ने,

(ग) एक जिल्लामा आफ्नो पेशागत संगठनको एकमात्र प्रारम्भिक संस्था गठन भएको हुनु पर्ने ।

(२) संस्था दर्ता गर्दा सम्बन्धित पेशागत संगठनको सिफारिस संलग्न गर्नुपर्नेछ ।

(३) विद्यालय, विश्वविद्यालय वा संगठित संस्थामा कार्यरत प्राध्यापक, शिक्षक वा कर्मचारीले यस नियम बमोजिम गठन हुने कुनै एकमात्र संस्थामा सदस्यता लिन सक्नेछन् ।

(४) यस नियम बमोजिम दर्ता भएका संस्थाहरूले देहायका कार्यहरू मात्र गर्न सक्नेछन्:-

(क) सदस्यहरूबाट संस्थाको विनियममा तोकिएको सीमासम्मको बचत सकंलन गर्ने,

(ख) खण्ड (क) बमोजिम संकलित बचत रकम सदस्यहरूलाई ऋण तथा सापटीको रूपमा परिचालन गर्ने,

(ग) सदस्यहरूको बौद्धिक विकास, कला एवं साहित्यका क्षेत्रमा रचनात्मक कार्य गर्ने।

(५) यस नियम बमोजिमका संस्थाको गठन तथा अन्य व्यवस्था मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यविधि बमोजिम हुनेछ ।

(६) संस्था दर्ता गर्दा कार्यरत रहेको सम्बन्धित पेशागत संगठनका साथै सम्बन्धित निकाय, कार्यालय वा स्थानीय तहको सिफारिस आवश्यक पर्नेछ ।

७. <u>बचत तथा ऋण सहकारी संस्था दर्ताको मापदण्ड</u>: (१) ऐनको दफा १३ बमोजिम महानगरपालिका र उपमहानगरपालिकामा वडाको जनसंख्याका आधारमा प्रत्येक पाँच हजार जनसंख्यामा एउटा संस्थामा नबढ्ने गरी, नगरपालिकामा प्रत्येक दुई हजार जनसंख्यामा एउटा संस्थामा नबढ्ने गरी र गाउँपालिकामा प्रत्येक पाँच सय जनसंख्यामा एउटा संस्थामा नबढ्ने गरी स्थानिय तहमा बचत तथा ऋण सहकारी संस्था दर्ता गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम संस्थाको जनसंख्या निर्धारण गर्दा महानगरपालिका तथा उपमहानगरपालिकामा

जिल्ला भित्र कार्यक्षेत्र सिमित भएका तथा वडाभित्र कार्यालय रहेका र गाउँपालिका वा नगरपालिकाको हकमा सम्बन्धित गाउँपालिका वा नगरपालिका भित्र कार्यक्षेत्र सीमित भएका छिमेक वा बसोबासको साझा बन्धनमा दर्ता गरिएका बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने संस्थाहरूको मात्र आधार लिइनेछ ।

(३) उपनियम (१) र (२) बमोजिमको मापदण्ड भन्दा बढी भएका बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने संस्थाहरू तीन वर्षभित्र नियम २७ बमोजिम एकीकरण गरि सक्नुपर्नेछ ।

तर महिला मात्र सदस्य भएको संस्था एकीकरण गर्दा महिला मात्र सदस्य भएको संस्थासँग वा एकीकरण पश्चात पनि महिलाहरुको नेतृत्व सुनिश्चित हुने गरी एकीकरण गर्न सकिनेछ ।

(४) दुई वा दुई भन्दा बढी जिल्ला वा स्थानीय तहहरुको संगम क्षेत्रमा बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाको कार्यालय नभएकोले सो सेवा प्राप्त गर्न आवश्यकता ठानी सम्बन्धित स्थानीय तहले सिफारिश गरेमा त्यस्तो कार्यक्षेत्र समेट्ने गरी दर्ता अधिकारीबाट बचत तथा ऋण संस्था दर्ता गर्न सकिनेछ ।

८. <u>संस्थाको कार्यक्षेत्र पुनः निर्धारणका आधार तथा प्रकृयाः</u> (१) ऐनको दफा १६ को उपदफा (३) बमोजिम कार्यक्षेत्र विस्तार गर्दा देहायका विशेष व्यावसायिक आवश्यकताको आधार लिनुपर्नेछ :-

खण्ड २) विराटनगर, नेपाल, फाल्गुण २९ गते, २०७६ साल (अतिरिक्ताङ्क-४५

(क) उत्पादनको संकलन, संचय, प्रशोधन सुविधाका दृष्टिले न्यूनतम आयतन (भोल्युम) कायम गर्न आवश्यक भएको,

(ख) निश्चित भौगोलिक क्षेत्रसम्म उत्पादन क्षेत्र कायम भएको,

(ग) सिँचाइ सुविधा, प्राविधिक रेखदेख, रोगव्याधि नियन्त्रणका दृष्टिले उपयुक्त एकाइ कायम गर्नु पर्ने भएको,

(घ) सेवाको माग, प्रति एकाइ लागत, संचालन खर्च, व्यवस्थापकीय रेखदेख, स्थिर सम्पत्तिको उपयोग समेतबाट विस्तार गर्न आवश्यक भएको ।

तर मौजुदा कार्यक्षेत्रको वडा, स्थानीय तह वा जिल्लामा सदस्यता एवं व्यावसायिक सेवा विस्तारको मुनासिब स्तर हासिल नभएसम्म कार्यक्षेत्र विस्तार गर्नु हुँदैन।

(२) संस्थाको कार्यक्षेत्र विस्तार गर्दा देहायको प्रकृया पुरा गर्नुपर्छ :-

(क) मौजुदा कार्यक्षेत्रमा संस्थाको सदस्यता एवं सेवा विस्तारको लेखाजोखा (वडागत रुपमा जम्मा व्यवसायिक कारोवारको पाँच प्रतिशत भन्दा बढी भएको) आधार वा अध्ययन प्रतिवेदन प्राप्त गरिएको,

(ख) थप गरिने कार्यक्षेत्रमा संस्थाको सेवा माग भएको,

(ग) कार्यक्षेत्र विस्तार गर्दा ऐनको दफा २९ को उपदफा (१) विपरित दोहोरो सदस्यता हुने अवस्था नरहेको सुनिश्चित गरिएको,

(घ) ऐनको दफा १६ को उपदफा (२) बमोजिम अनुसूची-१२ को ढाँचामा रजिष्ट्रार समक्ष निवेदन दिनुपर्ने छ र रजिष्ट्रारले विनियम संशोधनको प्रकृया पूरा गरी पेश गर्न आदेश दिन सक्नेछ।

(३) ऐनको दफा १६ को उपदफा (५) को खण्ड (ग) बमोजिम संस्थाले देहायका विवरण पेश गर्नु पर्नेछः-

(क) मौजुदा कार्यक्षेत्रमा संस्थाका शाखा कार्यालय, सेवा केन्द्र वा सम्पर्क केन्द्र अनुसारको संचालन खर्च, कारोबार र नाफा-नोक्सानको विवरण,

(ख) मौजुदा कार्यक्षेत्रको प्रदेश, जिल्ला, स्थानीय तह र वडा अनुसार सदस्यहरूको नाम, थर, ठेगाना, शेयर र बचतको विवरण,

(ग) मौजुदा कार्यक्षेत्रमा संस्थाले संचालन गरेका उद्योग, लगानी र व्यावसायिक सेवा सुविधाहरूको प्रदेश, जिल्ला, स्थानीय तह र वडा अनुसारको विवरण ।

(४) कार्यक्षेत्र घटाउन माग भई आएमा निर्देशन दिंदा झिकिने कार्यक्षेत्रमा दश प्रतिशत भन्दा कम सदस्य रहेको वा दश प्रतिशत भन्दा कम कारोबार रहेको हुनुपर्नेछ ।

९. <u>संयुक्त रूपमा वा साझेदारीमा कारोबार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना संचालनः</u> (१) ऐनको दफा १९ को उपदफा (४) बमोजिम दुई वा दुई भन्दा बढी संघ, संस्थाले संयुक्त रूपमा वा साझेदारीमा आफ्नो उत्पादन वा सेवाको बजारीकरणका लागि देहाय बमोजिमका आधारमा कारोबार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना संचालन गर्न सक्नेछन् :-

(क) सम्बन्धित संस्थाका सदस्यहरूको आवश्यकतामा आधारित उत्पादनको मूल्य श्रृंखला विकास, बजार पहुँच वा निर्यात प्रबन्धको प्रयोजन हुनुपर्ने,

(ख) प्रस्तावित कारोबार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजनाको स्वामित्व, स्रोत परिचालन, संचालन विधि, सदस्यहरूको लोकतान्त्रिक नियन्त्रण प्रणाली, प्रतिफल वितरण लगायत व्यावसायिक प्रस्तावनाको विस्तृत रूपरेखा तयार गरिएको हुनुपर्ने,

(ग) प्रस्तावित संयुक्त वा साझेदारी कारोबार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजनाको सम्भाव्यता अध्ययनबाट सम्भाव्य देखिएको हुनुपर्ने,

(घ) खण्ड (ख) बमोजिमको प्रस्तावना, सम्बद्ध संस्थाहरूको साधारण सभाबाट पारित भएको हुनुपर्ने,

(ङ) खण्ड (घ) बमोजिम पारित प्रस्तावना संयुक्तरूपमा वा साझेदारीमा कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा सम्बद्ध संस्थाहरूबीच करार संझौता भएको हुनुपर्ने,

(च) प्रचलित कानुनबमोजिम स्थानीय तह वा अन्य निकायमा प्रस्तावित संयुक्त वा साझेदारी व्यवसाय दर्ता गर्नु पर्ने भए गरिएको हुनुपर्ने,

(छ) प्रस्तावित संयुक्त वा साझेदारी व्यवसाय संचालन गर्नका लागि प्रचलित कानुन बमोजिम कुनै निकायबाट इजाजत, सहमति वा स्वीकृति लिनुपर्ने भए लिएको हुनु पर्ने।

(२) उपनियम (१) को अधिनमा रही अन्तरसहकारी सहयोगको भावनाले आवश्यकता अनुसार विषयगत वा फरक विषयगत वा बहुउद्देश्यीय संघ, संस्थाहरु मिली संयुक्त वा साझेदारी व्यवसाय सञ्चालन गर्न सक्नेछन्।

(३) उपनियम (१) बमोजिम कार्य पुरा गरी सम्बन्धित संघ, संस्थाहरूले तत्सम्बन्धी सम्पूर्ण कागजात संलग्न राखी रजिष्ट्रार समक्ष निवेदन दिनुपर्नेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम प्राप्त निवेदन उपर रजिष्ट्रारले तीस दिन भित्र आवश्यक जाँचबुझ गरी संयुक्त रूपमा

वा साझेदारीमा कारोबार, उद्योग वा व्यवसाय संचालन गर्ने अनुमति दिनुपर्नेछ ।

(५) उपनियम (४) बमोजिम अनुमति दिएकोमा रजिष्ट्रारले सोको अभिलेख छुट्टै दर्ता किताबमा दर्ता गरी राख्नुपर्नेछ ।

(६) यस नियमबमोजिम दर्ता भएको संयुक्त वा साझेदारी कारोबार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजनाले नियमित रूपमा प्रगति प्रतिवेदनका साथै वार्षिक लेखा परीक्षण प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।

१०. <u>सहकारी संस्थाको विनियम</u>ः (१) ऐनको दफा २४ को उपदफा (१) बमोजिम विनियम बनाउँदा सहकारी संस्थाले अनुसूची-१३ मा उल्लिखित विषयहरू समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) सहकारी बैंक, बचत तथा ऋणको विषयगत संघ, संस्था, बहुउद्देश्यीय संघ, संस्था जस्ता बित्तीय सहकारी संघ, संस्था बाहेक उत्पादक सहकारी संस्था, सेवा प्रदायक सहकारी संस्था (श्रमिक संस्था, स्वास्थ्य संस्था, यातायात संस्था), उपभोक्ता भण्डार समेतका उपभोक्ता सहकारी संस्थाको विनियममा बचत तथा ऋणको कारोबार मुख्य उद्देश्य हुने गरी समावेश गर्नु हुँदैन।

(३) सहकारी संस्थाको प्रकृति हेरी रजिष्ट्रारले थप विषयहरू विनियमममा समावेश गर्ने गरी तोक्न सक्नेछ।

११. <u>संघको सदस्यता</u>ः ऐनको दफा ३० बमोजिम संघको सदस्यता लिँदा देहायको प्रक्रिया पूरा गरेको हुनुपर्नेछः-

(क) साधारण सभाबाट निर्णय भएको,

तर प्रथम पटक प्रदेश बिषयगत सहकारी संघ वा प्रदेश सहकारी संघको गठन गर्दा संचालक समितिबाट निर्णय गराई सदस्यता लिन सकिनेछ ।

(ख) विषयगत सहकारी संघको हकमा नियम ८ मा उल्लिखित विषय विशेषको एकै तहको संघमा दोहोरो नपर्ने,

(ग) सम्बन्धित संघको विनियममा उल्लिखित आधार र प्रकृया पुरा भएको ।

१२. **सदस्यताको समाप्तिः** (१) ऐनको दफा ३१ बमोजिम कुनै सदस्यको सदस्यता समाप्ति गर्दा देहायको प्रकृया पुरा गरेको हुनु पर्नेछः-

(क) त्यस्तो सदस्यको सदस्यता समाप्तिको आधार सहितको जानकारी संस्थामा प्राप्त भएको वा संस्थाको अभिलेखबाट देखिएको हुनुपर्ने,

(ख) त्यस्तो सदस्यको सदस्यता समाप्ति सम्बन्धी आधारका सम्बन्धमा संचालक समितिले उपसमिति बनाई छानबिन गरी प्रतिवेदन लिएको हुनुपर्ने,

(ग) सदस्यता समाप्ति गरिने सदस्यलाई खण्ड (ख) बमोजिमको उपसमितिले आफ्नो सफाइ पेश गर्ने मुनासिब माफिकको मौका दिएको हुनुपर्ने,

(घ) संचालक समितिको निर्णय भएको हुनुपर्ने ।

खण्ड २) विराटनगर, नेपाल, फाल्गुण २९ गते, २०७६ साल (अतिरिक्ताङ्क-४५

(२) उपनियम (१) बमोजिम संचालक समितिको निर्णय चित्त नबुझेमा साधरण सभामा उजुरी गर्नु पर्नेछ। साधरण सभाको निर्णय उपर चित्त नवुझेमा रजिष्ट्रार समक्ष उजुरी गर्नसक्ने छ।

(३) उपनियम (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि ऐनको दफा २९ को उपदफा (१) बमोजिम दोहोरो सदस्यता भए, नभएको सम्बन्धमा संस्थाले आफ्ना सदस्यहरूलाई यो नियमावली लागू भएको मितिले एक वर्ष भित्र स्व-घोषणा गर्न सूचना दिनु पर्नेछ र प्रचलित कानून अनुसार हटाई सक्नुपर्ने छ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम प्राप्त सूचनाका आधारमा ऐनको दफा २९ को उपदफा (१) विपरित दोहोरो सदस्यता भएको सदस्यको हकमा निजले चाहेको संस्थाको सदस्यता कायम राखी अन्य संस्थाले ऐनमा निर्धारित म्यादभित्र त्यस्तो सदस्यको सदस्यता अन्त्य गर्नुपर्ने छ ।

(५) यस नियममा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दर्ता अधिकारीले ऐनको दफा २९ को उपदफा (१) विपरित कुनै सदस्यको दोहोरो सदस्यता रहेको देखिएमा सबभन्दा पहिला लिएको संस्थाको सदस्यता कायम गरी अन्य संस्थाको सदस्यता खारेज गर्न निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यस्ता संस्थाले तदनुसार सदस्यता अन्त्य गर्नुपर्ने छ ।

१३. **साधारण सभाको बैठकः** (१) साधारण सभाको बैठक डाकिएको सूचना र कार्यसूची सबै सदस्यहरूले समयमै प्राप्त गर्ने गरी पत्राचार वा 'एस.एम.एस', एफ.एम. रेडियो, पत्रपत्रिका लगायत स्थानीय सञ्चारका विभिन्न माध्यमबाट दिनुपर्नेछ ।

(२) साधारण सभाको बैठकमा सदस्यहरू स्वयम् उपस्थित हुनुपर्नेछ ।

(३) समितिले साधारण सभाको बैठकमा पेस गरिने विषयको प्रस्तावका साथै निर्णयमा पुग्न सहयोगी कागजात सदस्यहरूलाई बैठक बस्नु अगावै यथाशक्य छिटो उपलब्ध गराउनुपर्दछ वा सजिलै उपलब्ध हुन सक्ने गरी व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।

(४) साधारण सभाको बैठकको निर्णय बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्ति, उपस्थित संचालकहरूका साथै समितिको कुल सदस्य संख्या भन्दा कम्तीमा एक जना बढी हुने गरी बैठकले उपस्थित साधारण सदस्यहरू मध्येबाट चुनेका सदस्यहरूले प्रत्येक पानामा सहीछाप गरी प्रमाणित गर्नु पर्दछ ।

(५) सदस्य संख्या एक हजार पाँच सय नाघेपछि एकै स्थानमा सबै जना जम्मा भएर साधारण सभाको बैठक गर्न असुविधा परी वडा–वडा वा पायकको स्थान–स्थानमा समान कार्यसूची राखेर साधारण सभा डाक्नुपर्दा प्रत्येक स्थानमा संचालक तथा लेखा सुपरिवेक्षण समितिका पदाधिकारीहरू सबैलाई उपस्थितिका लागि डाक्नु पर्दछ ।

(६) उपनियम (५) मा उल्लिखित अवस्थामा प्रत्येक बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्ति र समितिका पदाधिकारीको जम्मा संख्याको कम्तीमा दोब्बर संख्या पुग्ने गरी छनौट भएका सदस्यहरूबाट निर्णय प्रमाणित गर्नुपर्नेछ ।

(७) उपनियम (६) बमोजिम भएका निर्णयहरू साधारणतया अन्तिम बैठक बसेको सात दिनभित्र संस्थामा प्राप्त

गरी प्रत्येक बैठकबाट समितिका पदाधिकारीको जम्मा संख्याको कम्तीमा दोब्बर संख्या पुग्ने गरी कम्तीमा तीन जनाका दरले चुनिएका प्रतिनिधिहरूले प्रत्येक पानामा सहीछाप गरी अन्तिम निर्णय प्रमाणित गर्नेछन् ।

(८) सबै वा कुनै बैठकको अध्यक्षता गरेकोमा बाहेक संचालक वा लेखा सुपरिवेक्षण समितिका पदाधिकारीहरूले उपनियम (७) बमोजिम प्रमाणित हुने बैठकको निर्णय प्रमाणित गर्नु आवश्यक हुने छैन ।

१४. <u>संचालक समितिको बैठकः</u> (१) समितिको बैठक अध्यक्षको निर्देशनमा सचिवले बोलाउनेछ ।

(२) समितिको बैठक आवश्यकताअनुसार बस्नेछ तर दुई बैठकबीचको अवधि साधारणतया पैंतालीस दिनभन्दा बढी हुने छैन ।

(३) उपनियम (२) को अवधिभित्र उपनियम (१) बमोजिम बैठक नबोलाइएमा बहुमत सदस्यले बैठक बोलाउन उपाध्यक्षसमक्ष लिखित अनुरोध गर्न सक्नेछन् र त्यस्तो अनुरोध प्राप्त भएमा उपाध्यक्षले सात दिनभित्र बैठक बोलाउनु पर्नेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम बैठक नबोलाइएको अवस्थामा बहुमत सञ्चालक सदस्यहरू उपस्थित भई संचालक समितिको बैठक राख्न सक्नेछन् ।

(५) समितिको बैठकको निर्णय अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिका साथै बहुमत संचालकबाट प्रमाणित गर्नुपर्नेछ ।

(६) समितिको बैठकको गणपूरक संख्या समितिका कुल सदस्य संख्याको बहुमत हुनेछ ।

(७) बैठकको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले, निज उपस्थित नभएमा उपाध्यक्षले र निजसमेत उपस्थित नभएमा संचालकहरू मध्ये ज्येष्ठ सदस्यले गर्नेछ ।

१५. **समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारः** ऐनको दफा ४० मा उल्लेखित कार्यका अतिरिक्त समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) संस्थाको समग्र कार्य संचालनमा सदस्यहरूको रचनात्मक सहभागिता सुनिश्चित गर्ने,

(ख) सदस्यहरूलाई नियमित रूपमा सहकारी शिक्षा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउने,

(ग) ऐन तथा यस नियमावली बमोजिम हुने निरीक्षण, अनुगमन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनुका साथै प्राप्त निर्देशनहरूको कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाउने,

(घ) लेखा सुपरिवेक्षण समितिबाट प्राप्त सुझावहरू कार्यान्वयन गर्ने गराउने,

(ङ) संस्थाको कार्यसंचालनमा पारदर्शिता कायम राखी सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउन्डरिङ्ग) निवारण सम्बन्धी प्रचलित कानुन बमोजिमका व्यवस्थाहरूको कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(च) आवश्यकता अनुसार उपसमितिहरू गठन गर्ने,

(छ) सदस्य तथा पदाधिकारीहरूका लागि आचार संहिता बनाई लागू गर्ने,

(ज) विनियममा उल्लिखित अन्य कार्यहरू गर्ने ।

१६. **उद्देश्य विपरित कार्य गरेको मानिनेः** बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने बहुउद्देश्यीय वा विषयगत संस्थाले ऐनको दफा

४७ को उपदफा (२) मा निर्धारित समयभित्र बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार नहुने गरी दर्ता हुँदाका बखतमा उल्लेख गरिएको मुख्य कारोबार नगरेको खण्डमा त्यस्तो संस्थाले ऐनको दफा ७३ को उपदफा (३) को खण्ड (ग) को उद्देश्य विपरित कार्य गरेको मानिनेछ ।

१७. **सदस्यको रकम फिर्ताः** (१) सदस्यले सदस्यता त्याग गरेको अवस्थामा ऐनको दफा ५१ को उपदफा (१) बमोजिम निजले पाउनु पर्ने देहायको रकम सदस्यता त्याग गरेको आर्थिक वर्षको लेखा परीक्षण प्रतिवेदन पारित भएको बढीमा तीस दिनभित्र संस्थाले निजलाई फिर्ता दिनुपर्नेछ :-

(क) निजको शेयरको अंकित मूल्य बराबरको रकम,

(ख) निजले भुक्तानी लिन बाँकी शेयर लाभांश बापतको रकम र

(ग) निजले भुक्तानी लिन बाँकी संरक्षित पुँजी फिर्ता बापतको रकम ।

(२) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्था घाटामा गएको अवस्थामा सञ्चित घाटाको रकम शेयर पुँजीबाट समानुपातिक रूपमा घटाई बाँकी रहेको हिसाबमा मात्र सदस्यलाई दिनुपर्ने रकम कायम गरी फिर्ता दिनुपर्नेछ ।

(३) ऐनको दफा ५१ को उपदफा (२) बमोजिम संस्थामा जम्मा गरेको बचत रकम सदस्यले मागेका बखत संझौता बमोजिम व्याज सहित तुरुन्त फिर्ता दिनुपर्नेछ ।

१८. <u>संरक्षित पुँजी फिर्ता कोष वितरणका आधार</u>ः (१) ऐनको दफा ५६ को उपदफा (३) बमोजिम संरक्षित पुँजी फिर्ता कोषको वितरण गर्दा देहाय बमोजिम वार्षिक कारोबारको आधार लिनुपर्नेछ :-

(क) उत्पादक संस्थामा सदस्यले संस्थालाई बिक्री गरेको उपजको खरिद मूल्य,

(ख) बचत तथा ऋण संस्थामा सदस्यले ऋणमा तिरेको व्याज वा बचतमा प्राप्त गरको ब्याज र अन्य उपभोक्ता संस्थामा सदस्यले संस्थासँग खरिद गरेको वस्तु वा सेवाको मूल्य,

(ग) श्रमिक संस्थामा सदस्यले संस्थाबाट प्राप्त गरेको ज्याला,

(घ) बहुउद्देश्यीय संस्थामा खण्ड (क), (ख) र (ग) मा उल्लेखित आधार ।

(२) उपनियम (१) को खण्ड (क) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उत्पादक संस्थाले सदस्यलाई आवश्यक सामग्री बिक्री गरेकोमा त्यस्तो कारोबारलाई समेत गणना गर्न सकिनेछ।

(३) उपनियम (१) को खण्ड (ख) बमोजिम कोषको रकम वितरण गर्दा बचत रकमको लागि चालीस प्रतिशत र ऋणमा तिरेको ब्याज रकमको लागि साठी प्रतिशत भार दिई गणना गरिनेछ।

(४) उपनियम (१) को खण्ड (ख) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि ऋणको भाखा नघाएको सदस्यलाई

त्यस्तो ऋणमा तिरेको व्याजको आधारमा संरक्षित पुँजी फिर्ता दिइने छैन ।

(५) संरक्षित पुँजी फिर्ता कोषको रकम सदस्यको अलावा उपभोक्ता सदस्यसँग कुनै कारोबार गरेको रहेछ भने त्यस्तो सदस्यलाई समेत फिर्ता गर्नुपर्नेछ ।

(६) उपनियम (५) बमोजिम कारोबार गरेको सदस्यसँग सम्पर्क हुन नसकेको अवस्थामा त्यस्तो सदस्यले प्राप्त गर्ने रकम संस्थाको जगेडा कोषमा सार्नुपर्नेछ ।

(७) गत आर्थिक वर्षको कारोबारको संरक्षित पुँजी फिर्ता कोषको रकम चालू आर्थिक वर्षभित्र वितरण गरिसक्नुपर्ने छ ।

(८) उपनियम (६) बमोजिम कुनै आर्थिक वर्षमा कुनै कारणबस वितरण हुन नसकी बाँकी रहेको रकम सोही आर्थिक वर्षको अन्त्यमा जगेडा कोषमा सार्नुपर्नेछ ।

(९) संरक्षित पुँजी फिर्तासम्बन्धी अन्य व्यवस्था संघसंस्थाको विनियममा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१९. <u>अन्य कोषसम्बन्धी व्यवस्था</u>ः (१) सहकारी संस्थाको कुनै वर्षको खुद बचतको रकमबाट कम्तीमा पच्चीस प्रतिशत रकम ऐनको दफा ५५ बमोजिम जगेडा कोषमा जम्मा गरी बाँकी रहेको रकमलाई शत प्रतिशत मानी सोबाट कम्तीमा पच्चीस प्रतिशत रकम ऐनको दफा ५६ बमोजिम संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष र शून्य दशमलव पाँच प्रतिशतले हुन आउने रकम ऐनको दफा ५७ बमोजिम सहकारी प्रवर्द्धन कोषमा छुट्याएर बाँकी रहेको रकमलाई शत प्रतिशत मानी देहाय बमोजिमका कोषहरूमा

कम्तीमा पाँच प्रतिशत रकमको दरले छुट्याई वितरण गर्नुपर्नेछ :–

(क) सहकारी शिक्षा कोष,
(ख) शेयर लाभांश कोष,
(ग) कर्मचारी बोनस कोष,
(घ) सहकारी विकास कोष,
(ङ) घाटापूर्ति कोष,
(च) सामुदायिक विकास कोष,
(छ) साधारण सभाले स्वीकृत गरेको स्थिरीकरण कोष,

(२) उपनियम (१) को खण्ड (ग) बमोजिमको कर्मचारी बोनस कोषबाट रकम वितरण गर्दा बढीमा तीन महिनाको तलब भन्दा बढी नहुने गरी रकम वितरण गर्नुपर्नेछ।

(३) सहकारी प्रवर्द्धन कोषको रकम परिचालन संघीय सहकारी नियमावली २०७५ को नियम २६ बमोजिम हुनेछ।

(४) सहकारी संघ संस्थाले साधारण सभाबाट निर्णय गरी अन्य कोषहरुको व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ।

२०. <u>अभिलेख</u>ः (१) ऐनको दफा ५९ को उपदफा (२) बमोजिम सहकारी संस्थाले आफ्नो कार्य संचलनको अभिलेखका साथै आफूले गरेको कारोबारको प्रचलित कानूनले तोकि दिएको लेखामान तथा ढाँचा अनुसार राख्नुपर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम अभिलेख तथा लेखा राख्दा अन्य कुराका अतिरिक्त देहायका किताब, खाता बही तथा विवरण समेत राख्नुपर्नेछ :-

(क) सदस्यता दर्ता किताब

(ख) प्रारम्भिक साधारण सभा, साधारण सभा, विशेष साधारण सभा र समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति, उप-समितिहरूको बैठकहरूको छुट्टाछुट्टै कारबाही किताब,
(ग) नगदी बही,
(घ) सहकारी संस्थाले अन्य कुनै व्यक्ति वा संघ, संस्था वा निकायसँग कुनै कारोबार गरेको भए सो कारोबार देखाउने दर्ता किताब,
(ङ) शेयर दर्ता किताब,
(च) माल सामानको मौज्दात (स्टक) दर्ता किताब,
(छ) ऋण लेनदेन दर्ता किताब,
(ज) बेरुजु एवं सम्परीक्षण खाता,
(झ) आम्दानी, खर्च, सम्पत्ति र दायित्व सम्बन्धी अलग-अलग खाता तथा सहायक खाताहरू,
(ञ) प्रचलित कानूनले तोकि दिएको ढाँचा बमोजिमको हिसाब परीक्षा सूची, आय-व्यय र स्थिति विवरण-पत्र,
(ट) अनुदान प्राप्ति र परिचालन खाता,
(ठ) समय-समयमा प्रचलित कानूनले तोकिदिएको अन्य अभिलेख एवं खाताहरू ।

(३) पाँच करोड रुपैयांभन्दा बढी कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाले उपनियम (१) बमोजिम राख्नु पर्ने अभिलेख प्रचलित कानूनले तोकि दिए बमोजिम मापदण्ड पूरा भएको विद्युतीय उपयोग कार्यक्रमणिका (एप्लिकेशन सफ्टवेयर) मा समेत व्यवस्थित गर्नुपर्नेछ ।

(४) सहकारी संस्थाले आफ्नो संस्थागत तथा व्यावसायिक कारोबारको विवरण सहकारी हेर्ने सम्बन्धित सङ्घीय मन्त्रालय तथा सहकारी बिभागले तोकेको सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयको सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) मा अनिबार्य प्रविष्ट गर्नुपर्नेछ ।

तर यसमा लेखिएको कुनै कुराले सदस्यको व्यक्तिगत बचत लगायतका प्रचलित कानुन बमोजिम गोप्य रहने सूचना अलग्गै संरक्षण गर्न बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(५) सहकारी संस्थाले आधारभूत अभिलेख तथा कारोबारको विवरण पृष्ठ सुरक्षा (ब्याकअप) व्यवस्था सहित संरक्षण गर्नुपर्नेछ ।

२१. <u>छुट, सुविधा र सहुलियतः</u> (१) ऐनको दफा ६५ उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम सहकारी संस्थाले जग्गा जमिन लगायतका अचल सम्पत्ति खरिद गर्दा आय टिकट दस्तुर छुट, सुविधा वा सहुलियत प्राप्त गर्न सम्बन्धित संस्थाले देहायको विवरण सहित रजिष्ट्रार समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछः-

(क) यसरी निवेदन दिनु अघि रजिष्ट्रेशन दस्तुर छुट सुविधा लिई अचल सम्पत्ति खरिद गरेको भए जग्गा धनी प्रमाण पुर्जा र सम्बन्धित कागजातको प्रतिलिपि,

(ख) साधारण सभाको बैठकबाट घर जग्गा धनीको नाम नामेसी, घर जग्गा रहेको ठेगाना, कित्ता नम्बर, क्षेत्रफल र मूल्य समेत खुलाई खरिद सम्बन्धमा भएको निर्णयको प्रमाणित प्रतिलिपि,

(ग) अचल सम्पत्ति खरिदमा बचत रकम उपयोग नहुने र जगेडा कोष तथा शेयर पूँजीबाट खरिद गर्न पुग्ने लेखा परीक्षकबाट प्रमाणित वित्तीय विवरण,

(घ) अघिल्लो आर्थिक वर्षको लेखा परीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको भन्दा थप शेयर पूजी र जगेडा कोषको रकमबाट खरिद गर्न खोजिएको भए पछिल्लो शेयर पूँजी, जगेडा कोष र बचत रकमको लेखा परीक्षकले प्रमाणित गरेको वित्तीय विवरण,

(ङ) सहकारी संस्थाको अनुगमन तथा निरीक्षण गर्दा कैफियत देखाई सुधारका लागि निर्देशन दिएको भए निर्देशन पालनाको अवस्था खुल्ने कागजात र सुधारको कार्य योजना ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम प्राप्त निवेदन जाँच गरी रजिष्ट्रारले छुट सुविधाको लागि सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउन पर्नेछ ।

२२. <u>ऋण तथा बाँकी बक्यौता असुलिः</u> (१) ऐनको दफा ६६ बमोजिम संघ, संस्थाको बाँकी बक्यौता असुल उपर गर्नु पर्ने

व्यक्तिको जाय जेथा लिलाम बिक्री गरी असुल उपर गर्दा संघ, संस्थाले देहायका कार्यविधि अपनाउनु पर्नेछ ।

(क) बाँकी बक्यौता तिर्न बुझाउनु पर्ने ठहर भएको व्यक्तिको नाममा बाटोको म्याद बाहेक पैंतीस दिन भित्र तिर्न बुझाउनु पर्ने रकम तिर्न बुझाउनु आउनु र उक्त रकम तिरी बुझाइ सकेको भए त्यसको प्रमाण पेश गर्न आउनु भनी पूर्जी पठाउनु पर्छ ।

(ख) खण्ड (क) बमोजिम म्याद पूर्जी जारी गरिएकोमा उक्त म्यादभित्र तिर्नु बुझाउनु पर्ने रकम तिर्न बुझाउन नआएमा वा तिरी बुझाइसकेको प्रमाण पेश नगरेमा निजको नाउँमा लिलाम विक्री गर्ने सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

(ग) धितो राखेको घर जग्गा-जमीन मालपोत कार्यालयबाट रोक्का गराइएको छैन भने रोक्का गर्न लगाई त्यसको प्रमाण राख्नु पर्नेछ ।

(घ) धितो राखेको चल अचल सम्पत्तिको लिलाम बिक्रीको सूचना प्रकाशन गर्नु पर्दा धितोको विवरण, निजले बुझाउनु पर्ने साँवा, व्याज र हर्जनाको रकम समेत उल्लेख गरी सूचना प्रकाशन गरेको मितिले चल सम्पत्ति भए पन्ध्र दिनभित्र र अचल सम्पत्ति भए पैंतीस दिनभित्र लिलाम बिक्री गरी साँवा व्याज र हर्जानाको रकम असुल उपर गरिने बारेको

सूचना संस्थाको कार्यालय, स्थानीय तह, सम्वन्धित वडा कार्यालय, सार्वजनिक स्थान र ऋणीलाई बुझाइ वा बुझ्न नमानेको हकमा घरद्वारमा टाँस गरी स्थानीय वा राष्ट्रियस्तरको कुनै एक दैनिक पत्रपत्रिकामा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

(ङ) लिलाम विक्री गर्दा कार्यालय खुल्ने समयदेखि शुरु गरी बन्द हुने समय भन्दा एक घण्टा अगाडि समाप्त गर्नु पर्नेछ तर लिलाम बिक्री हुने भनी तोकिएको दिन विदा पर्न गएमा त्यसको भोलिपल्ट सोही स्थान र समयमा लिलाम विक्री गर्नु पर्नेछ ।

(च) धितो लिलाम बिक्री गर्दा लिलाम गरिने चल अचल सम्पत्तिको सम्वन्धित स्थानीय तह वा वडाको प्रतिनिधि, जिल्ला वा इलाका प्रशासन कार्यालयको प्रतिनिधि, लिलाम बिक्री हुने ठाउँ नजिक कुनै सरकारी कार्यालय भए सो कार्यालय वा स्थानीय तहको मालपोत हेर्ने कर्मचारी, सम्बन्धित विषयका प्राविधिक वा निकाय वा कार्यालयको प्रतिनिधि र सम्बन्धित संस्थाको व्यवस्थापक सहितको समितिले चलनचल्तीको मोल कायम गरी सोही रकम भन्दा कम नहुने गरी बढाबढ गर्ने व्यक्तिहरू मध्ये सबै भन्दा बढी डाँक

बोल्ने व्यक्तिको नाममा लिलाम बिक्री स्वीकृति र मुचुल्का गराई बिक्री गर्नुपर्नेछ।

तर सञ्चालक समितिका पदाधिकारी, लेखा सुपरिवेक्षण समितिका पदाधिकारी, उप समितिका पदाधिकारी, संस्थामा कार्यरत कर्मचारी र निजका नजिकका नातेदारले डाँक बढाबढमा भाग लिन पाउने छैनन् ।

<u>**स्पष्टिकरणः**</u> नजिकको नातेदार भन्नाले बाबु, आमा, पति, पत्नि, छोरा, छोरी, बुहारी, दाजु, भाई, दिदी बहिनी, सासु, ससुरा, ज्वाईं, साला, सालीलाई सम्झनु पर्छ ।

(छ) खण्ड (च) बमोजिमका प्रतिनिधिहरुको रोहबरमा लिलाम बिक्रीको शिलबन्दी खोलेपछि विनियमले तोके बमोजिमको ढाँचाको फाराममा निजहरुले बोलेको अंक अक्षर स्पष्ट खोली निजहरुको सही छाप गराउनु पर्नेछ ।

(ज) संस्थाले चल, अचल सम्पत्ति लिलामको डांक बढाबढ गर्दा गोप्य शिलबन्दी आब्हान गर्नुपर्नेछ।

(२) लिखित रूपमा अनुरोध गर्दा पनि उपनियम (१) को खन्ड (च) मा लेखिएका कुनै कार्यालयको प्रतिनिधि खटी नआएमा उपस्थित प्रतिनिधि र गाउँपालिका वा नगरपालिकाका

वडा कार्यालयका प्रतिनिधिलाई साक्षी राखी न्यूनतम मूल्य कायम गरी लिलाम बिक्री गर्नु पर्नेछ ।

(३) बाँकी बक्यौता असुल उपर गर्न जुन व्यक्तिको चल अचल सम्पत्ति लिलाम बिक्री गरिने हो सो व्यक्तिलाई लिलाम बिक्री हुने समय र ठाउँ तोकी उपस्थित हुने सूचना पठाउनु पर्नेछ ।

तर त्यसरी लिलाम बिक्री हुने दिन सरोकारवाला व्यक्ति उपस्थित नभएमा पनि लिलाम बिक्री गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।

(४) ऐनको दफा ६६ को उपदफा (६) बमोजिम धितो राखेको सम्पत्ति लिलाम बिक्री गर्दा कसैले सकार नगरेमा त्यस्तो सम्पत्ति सम्बन्धित सहकारी संस्था आफैंले सकार गर्न सक्नेछ।

२३. <u>**लिलाम बिक्री स्थगित गर्न सक्ने**</u>ः लिलाम बिक्रीको सूचना प्रकाशित भैसकेपछि मुनासिव माफिकको कुनै कारण परी सो लिलाम बिक्री स्थगित गर्नु पर्ने देखिएमा लिलाम बिक्रीको सूचना प्रकाशित गर्ने सहकारी संस्था वा मन्त्रालय वा दर्ता अधिकारीले त्यस्तो लिलाम बिक्री केही समयको लागि स्थगित गर्न सक्नेछ ।

२४. <u>**असुल उपर हुन नसकेको रकम अरू जायजेथाबाट असुल उपर गर्ने**</u>ः (१) धितो राखेको सम्पत्ति लिलाम बिक्री गर्दा आएको रकमबाट साँवा, व्याज र हर्जनाको रकम असुल उपर हुन नसकेमा बाकी बक्यौता असुल उपर गर्नु पर्ने व्यक्तिको हक भोगको नेपालको जुनसुकै ठाउँमा रहेको सम्पत्तिबाट एक वर्ष

भित्र प्रचलित नियम बमोजिमको कार्यविधि अपनाई लिलाम बिक्री गरी असुल उपर गर्नु पर्नेछ ।

(२) मोहीले लिएको ऋणको हकमा निजले वा एकाघरको परिवारले कमाएको वाली लिलाम बिक्री गरी साँवा, व्याज र हर्जानाको रकम असुल उपर गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (१) र (२) बमोजिम लिलाम बिक्री गर्दा लिलाम बिक्री हुने दिन सम्मको साँवा, व्याज र हर्जनाको रकम असुल उपर गरी बाँकी हुन आएको रकम सरोकारवाला व्यक्तिलाई फिर्ता गर्नु पर्नेछ।

२५. **लिलाम सकार्ने व्यक्तिबाट रकम असुल गर्नेः** (१) लिलाम बिक्रीको कार्य सकिना साथ लिलाम सकार गर्ने व्यक्तिबाट सकार गरेको मुल्यको दश प्रतिशत रकम उसै दिन वा भोली पल्ट धरौटीको रूपमा लिई राख्नु पर्नेछ र बाँकी नब्बे प्रतिशत रकम लिलाम सकारेको मितिले पन्ध्र दिन भित्र बुझाइ सक्नु पर्नेछ । सो म्याद भित्र नबुझाएमा धरौटी वापत राखेको रकम जफत हुने व्यहोराको कागज गराइ राख्नु पर्नेछ ।

(२) लिलाम सकार्ने व्यक्तिले सकार गरेको मूल्यको दश प्रतिशत रकम उसै दिन वा भोली पल्ट नबुझाएमा निज पछि सबै भन्दा बढी डाँक बोल्ने व्यक्तिको नाममा लिलाम सदर गर्नु पर्नेछ ।

(३) लिलाम सकार गर्ने व्यक्तिले यस नियम बमोजिम सकार गरेको पूरा मूल्य बुझाएमा निजको नाउँमा वा नियम २२ को उपनियम (४) बमोजिम संस्थाले सकारेमा संस्थाको नाममा सो जाय जेथा प्रचलित कानून बमोजिम रजिष्ट्रेशन वा दाखिल

खारेज समेत गरिदिनको लागि सहकारी संस्थाले सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

२६. **जायजेथा फिर्ता दिनुपर्नेः** नियम २२ को उपनियम (४) बमोजिम संस्थाको नाममा कायम हुन आएको जायजेथा छ महिनाभित्र सम्बन्धित ऋणी सदस्यले आफूले तिर्नु बुझाउनुपर्ने साँवा र अघिल्लो दिनसम्मको व्याज, हर्जना र लिलाम प्रक्रियासँग सम्बन्धित खर्च समेत चुक्ता गरी फिर्ता लिन चाहेमा फिर्ता दिनुपर्नेछ ।

२७. **सहकारी संघ संस्थाको एकीकरणः** (१) ऐनको दफा ७२ बमोजिम दुई वा दुई भन्दा बढी संस्थाहरु एकीकरण गर्दा देहायका शर्तहरु पूरा भएको हुनुपर्नेछ ।

(क) कार्यक्षेत्र एक अर्कासँग जोडिएको हुनुपर्ने,

(ख) सदस्यहरु बीचको साझा बन्धन समान हुनुपर्ने,

(ग) एकै बिषय प्रकृतिका संस्था हुनुपर्ने वा फरक विषय वा प्रकृतिका भए तापनि एकै स्थानमा रहेका र मुलतः एकै बिषयमा प्रतिस्पर्धा भएको हुनुपर्ने ।

(घ) सदस्यको प्रत्यक्ष सहभागिता एवं लोकतान्त्रिक नियन्त्रण कायम रहनु पर्ने ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम एकीकरण गर्दा साधारणतया मौजुदा संस्थाको कार्यक्षेत्रको आधारमा स्थानीय तहको वडा, स्थानीय तह, जिल्ला वा प्रदेशको क्षेत्रभित्र पर्ने गरी गरिनेछ ।

(३) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि मन्त्रालयको पूर्व स्वीकृति विना मिति २०४९।२।२ अघि दर्ता भएका साझा सहकारी संस्थाहरूलाई अर्को संस्थामा एकीकरण गर्न वा त्यस्ता संस्थाहरूको घरजग्गा लगायतका स्थीर सम्पत्ति बेचबिखन गर्न वा धितो राख्न वा पाँच वर्ष भन्दा बढी अवधिका लागि लिजमा दिनु हुँदैन ।

तर कुनै सहकारी संस्थाले साझा सहकारी संस्थाको विनियम तथा नाम स्वीकार गरी एकीकरण हुन सक्नेछ ।

(४) महिलाद्वारा संचालित सहकारी संस्थाहरु र विशेष रूपमा पिछडिएका समुदायमा स्थापित सहकारी संस्था अन्य सहकारी संस्थासँग सामान्यतया एकीकरण गरिने छैन ।

तर क्षमता बिकास, नेतृत्व बिकास तथा साङ्गठनिक गतिशीलताको सुनिश्चितता हुने गरी एकीकरण हुन भने बाधा पर्ने छैन ।

(५) सघंहरुको एकीकरण गर्दा बिषयगत कार्य मिल्ने गरी गर्नुपर्नेछ ।

(६) एकीकरणमा सहभागी संघ, संस्थालाई रजिष्ट्रारबाट नियम ४१ बमोजिम प्रोत्साहन गर्न सकिनेछ।

(७) एकीकरण पूर्वको दुवै संस्थामा दायित्व ब्यवस्थापन र कर बक्यौता भुक्तानी सम्बन्धमा स्पष्ट गर्नुपर्नेछ।

(८) एकीकरणका अन्य शर्त, आधार र प्रक्रिया मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यविधिमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ।

२८. <u>सहकारी संस्थाको विभाजन</u>: (१) ऐनको दफा ७२ बमोजिम संस्थाको विभाजन गरी दुई वा दुई भन्दा बढी संस्थाहरु कायम गर्दा देहायका शर्तहरु पूरा भएको हुनुपर्नेछ ।

(क) कार्यक्षेत्र कम्तीमा एक स्थानीय तह भन्दा बढी हुनुपर्ने,

(ख) विभाजनको प्रकृयाबाट स्थानीयकरण गर्दा संस्थाहरुको कार्य संचालनमा सदस्यहरुको सक्रिय सहभागिता तथा लोकतान्त्रिक नियन्त्रण कायम रहने अबस्था हुनुपर्ने,

(ग) सदस्य संख्या बाह्र हजार भन्दा बढी भएको हुनुपर्ने ।

तर, एक भन्दा बढी स्थानीय तहहरु वा एक भन्दा वढी जिल्लाहरुसम्म कार्यक्षेत्र रहेका संस्थाहरुको विभाजन गरी एक एक स्थानीय तहसम्म स्थानीयकरण गर्दा यो खण्ड लागु हुनेछैन।

(२) विभाजनका अन्य शर्त, आधार र प्रक्रिया मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यविधिमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

२९. <u>पूर्व सहमति लिनुपर्ने</u>: नियम २७ र २८ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, वा स्थानीय तह वा नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारको निकाय, बैंक वित्तिय संस्था वा दातृ निकायको ऋण, अनुदान वा अन्य प्रकारका उल्लेखनीय सहयोग रकम वा जेथा रहेका संस्थाको एकीकरण वा विभाजन गर्दा सम्बन्धित पक्षको पूर्व सहमती लिनुपर्नेछ ।

३०. **जमानत दिने व्यक्तिको दायित्व** : (१) ऋणीको निमित्त जमानत दिने व्यक्तिको दायित्व जमानत दिएको रकमको हदसम्म मात्र सीमित रहनेछ ।

(२) प्रचलित कानुनको अधीनमा रही उपनियम (१) बमोजिम दायित्व जमानत दिने व्यक्तिबाट सोझै असुलउपर गर्न सकिनेछ ।

३१. **लिक्वीडेटर नियुक्तिः** (१) ऐनको दफा ७४ को उपदफा (१) बमोजिम सहकारी संस्थाको सम्पत्ति लिक्वीडेसन गर्दा लिक्वीडेटर नियुक्ति गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि पचास लाखसम्मको सम्पत्ति भएको संस्थाको हकमा मन्त्रालयले आफु मातहतका अधिकृत वा कर्मचारीलाई लिक्वीडेटरको रुपमा काम गर्न तोक्न सक्नेछ ।

३२. **लिक्वीडेटरको काम कर्तव्य र अधिकारः** ऐनको दफा ७४ अन्तर्गत नियुक्त लिक्वीडेटरको काम कर्तब्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क) विघटन भएका संघ, संस्थाबाट असुल हुन बाँकी रहेको रकम चुक्ता गर्नको लागि सो संघ, संस्था वा हालवाला वा साविकवाला सदस्यहरू वा मृत सदस्यहरूको जायजेथाबाट बाँकी रकम नियम २२ र २४ को कार्यविधि अपनाई असुल उपर गर्ने।

(ख) विघटन भएका संघ, संस्थासँग कुनै साहुको कुनै रकम बाँकी रहेको र सो

खण्ड २) विराटनगर, नेपाल, फाल्गुण २९ गते, २०७६ साल (अतिरिक्ताङ्क-४५

कुरा संघ, संस्थाको हिसाब किताबमा चढाइएको रहेनछ भने त्यस्ता साहुलाई यो यति म्याद भित्र सो रकमको दावा गर्न आउनु भनी वा सो बाँकी रहेको प्रमाणित नभएसम्म त्यति रकम वितरण नगरियोस् भनी दाबा गर्न आउनु भनी सूचना गर्ने ।

(ग) साहुहरू मध्ये कसलाई प्राथमिकता दिने भन्ने प्रश्न उठेमा त्यसको निर्णय गर्ने ।

(घ) संघ, संस्था विघटन गर्ने सिलसिलामा, संघ, संस्थाको जायजेथा जम्मा गर्ने र वितरण गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक निर्देशन दिने ।

(ङ) दर्ता अधिकारीको पूर्व स्वीकृति लिई संघ, संस्था ले गरेको वा संघ, संस्थाको विरुद्धमा गरिएको दावीको सम्बन्धमा दुवै पक्ष बीचमा मिलापत्र गराउने ।

(च) विघटनको लागि आवश्यक देखेमा सदस्यहरूको बैठक बोलाउने ।

(छ) संघ, संस्थाको खातावही, कागजात, लिखत र जायजेथाको जिम्मा लिने ।

(ज) संघ, संस्थाको सम्पत्ति वेचविखन गर्ने ।

(झ) सरोकारवालाहरु समेतको परामर्शमा संघ, संस्थाको जायजेथा वितरण गर्ने योजना तयार गरी त्यसको वितरण गर्ने ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको अधिकारहरूको प्रयोग गर्दा लिक्वीडेटरले आवश्यक सम्झेमा संघ, संस्थाको गठन, काम,

कर्तव्य, सम्पत्ति वा अन्य कुराहरूको सम्बन्धमा आवश्यक जानकारी प्राप्त गर्न पक्ष, विपक्ष, साक्षीहरू र संघ, संस्थाको कुनै पदाधिकारी वा कर्मचारीलाई आफू समक्ष उपस्थित गराइ सोधपुछ गर्न सक्नेछ ।

३३. **लिक्वीडेशन नियन्त्रण गर्ने रजिष्ट्रारको अधिकारः** नियम ३२ बमोजिमको अधिकार प्रयोग गरी लिक्वीडेटरले गरेको कामलाई रजिष्ट्रारले दोहोऱ्याई हेरी देहाय बमोजिम गर्न सक्नेछ :

(क) निर्देशन विपरित लिक्वीडेटरले जारी गरेको आदेश खारेज गर्न, बदल्न वा आवश्यकता अनुसार अर्को आदेश जारी गर्न,

(ख) संघ, संस्थाको खाता वही, कागजात, लिखत र जायजेथाहरू पेश गराउन,

(ग) लिक्वीडेटरको अधिकारमा आफूलाई उपयुक्त लागेको हद बन्देज तोकि दिन,

(घ) लिक्वीडेटरले जाँचेको हिसाब किताबको प्रतिवेदन लिन,

(ङ) संघ, संस्थाको जायजेथा वितरण गर्ने अधिकार दिन,

(च) लिक्वीडेटरले पाउने पारिश्रमिक एवं भत्ताको निमित्त आवश्यक निर्देशन दिन, र

(छ) लिक्वीडेटरलाई पदबाट हटाई अर्को नियुक्त गर्न।

३४. **लिक्वीडेशन कामको समाप्तिः** (१) ऐनको दफा ७३ अन्तर्गत दर्ता खारेज गरिएको कारण विघटन भएको संघ, संस्थाको कोषबाट देहाय बमोजिमको प्राथमिकता क्रम अनुसार देहायमा लेखिएका कामको लागि खर्च गर्न सकिनेछ :–

(क) विघटनको कामको निमित्त भएका खर्चहरू फछ्र्यौट गर्न,

खण्ड २) विराटनगर, नेपाल, फाल्गुण २९ गते, २०७६ साल (अतिरिक्ताङ्क-४५

(ख) सदस्यलाई बचतको रकम भुक्तानी गर्न,

(ग) कर्मचारीको तलब भत्ता दिन,

(घ) ऋण भुक्तानी गर्न,

(ङ) अन्य भुक्तानी दिनु पर्ने रकमहरू दिन,

(च) शेयर पुँजी फिर्ता दिन,

(छ) लाभांश नबाँडिएको समय जतिको हकमा प्रति वर्ष शेयर पुँजीको अठार प्रतिशतका दरमा नबढ्ने गरी लाभांश वितरण गर्न ।

(२) कुनै संघ, संस्थाको विघटनको काम समाप्त भैसकेपछि पनि सो संघ, संस्थाको कुनै साहूले वितरणको योजना अनुसार पाउनु पर्ने रकम लिन नआएमा विघटनको काम समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र उक्त संघ, संस्थाको कोष उपर त्यस्तो साहूले आफूले पाउनु पर्ने रकमको निमित्त दाबी गरिसक्नु पर्नेछ । सो म्याद नाघेपछि परेका दावी उपर कुनै कारवाही हुने छैन ।

३५. **लिक्वीडेशन पछिको सम्पत्तिको उपयोगः** (१) ऐनको दफा ७५ बमोजिम सहकारी संस्थाको लिक्वीडेशन पश्चात बाँकी रहन गएको सम्पत्तिको उपयोग देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपनियम (१) मा लेखिएका काममा खर्च गरी सक्दा पनि सम्बन्धित सङ्घ, संस्थाको कोषको रकम बाँकी रहन आएमा उक्त रकम दर्ता अधिकारीको निर्देशन बमोजिम देहायको प्राथमिकता क्रम अनुसार हस्तान्तरण गर्न सकिनेछ ।

(क) विघठित संघ, संस्थाको कार्यक्षेत्रमा सेवा पुऱ्याउन सक्ने नजिकको सोही प्रकृतिको अन्य कुनै संघ, संस्था,

(ख) सो संघ, संस्था सदस्य भएको सोही प्रकृतिको माथिल्लो संघ,

(ग) प्रदेश सहकारी संघ ।

(३) उपनियम (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रदेश सरकारले मन्त्रालयको सिफारिसमा उपनियम (१) अनुसार खर्च गरिसकेपछि बाँकी रहन आएको सहकारी संस्थाको कोषको रकम सहकारी अभियानलाई योगदान पुऱ्याउने अन्य कुनै निकायलाई हस्तान्तरण गर्न वा शिक्षा, स्वास्थ्य वा महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिकलाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने स्थानीय सामुदायिक विकासको प्रयोजनका लागि हस्तान्तरण गर्न सक्नेछ ।

३६. <u>रजिष्ट्रारको काम कर्तव्य र अधिकार</u>ः रजिष्ट्रारको काम कर्तब्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछः–

(क) सहकारी संस्था दर्ता गर्नको लागि परेको दरखास्त उपर आवश्यक जाँचबुझ गरी सहकारी संस्था दर्ता गर्ने र दर्ताको प्रमाणपत्र दिने,

(ख) ऐन र यस नियमावलीको अधिनमा रही सहकारी संस्थाले आफ्नो कार्य संचालन गर्न बनाएको विनियम स्वीकृत गर्ने,

(ग) ऐन र यस नियमावलीको अधिनमा रही सहकारी संस्थाको एकीकरण, विभाजन तथा कार्यक्षेत्र पुनः निर्धारण सम्बन्धी कार्य गर्ने,

(घ) नियमित रूपमा सहकारी संस्थाको निरीक्षण तथा हिसाब किताब जाँच गर्नुका साथै स्थापित सूचना प्रतिवेदन प्रणालीका आधारमा सहकारी संस्थाहरूको नियमित अनुगमन गरी आवश्यक निर्देशन दिने,

(ङ) सहकारी संस्थाको लेखा परीक्षणको नियमित अनुगमन गरी निर्धारित अवधि भित्र लेखा परीक्षण नगराउने सहकारी संस्थाहरुको लेखा परीक्षण गराउने,

(च) विपन्न ग्रामीण महिला, अपागंता भएका व्यक्ति, मुक्त कमैया, मुक्त हलिया, भूमिहिन कृषक, बेरोजगार श्रमिक र दलित तथा अल्पसख्यंक जनजाति समेतका सीमान्तकृत समूहको सहकारी खेतीपाती वा सदस्यको श्रम वा सिपमा आधारित स्वरोजगारीका उद्योग धन्दा प्रवर्द्धन गर्न योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी स्वीकृत भए बमोजिम कार्यान्वयन गर्ने,

(छ) सहकारी व्यवसाय, अन्तरसहकारी कारोबार तथा कृषि उपजको मूल्य श्रृंखला विकासका आयोजनाहरूलाई सहयोग पुऱ्याउने,

(ज) सहकारी शिक्षा तथा तालिम कृयाकलापहरूको तर्जुमा, संचालन तथा विस्तारका कार्यहरूको समन्वय गर्ने,

(झ) सहकारी संस्थाहरूको विकास, सहकारी सिद्धान्त, मूल्य मान्यताहरूको प्रचलन तथा सहकारी संस्थाहरूमा सुशासन कायम गराउनका लागि आवश्यक निर्देशन गर्ने,

(ञ) ऐन, यस नियमावली, अन्तर्गत बनेका निर्देशिका, मापदण्ड, कार्यविधि तथा विनियम बमोजिम कार्य नगर्ने सहकारी संस्थाहरूलाई ऐनमा भएको व्यवस्था बमोजिम जरिबाना तथा अन्य कारबाई गर्ने,

(ट) ऐन तथा यस नियमावली बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकारहरू आवश्यकता अनुसार आफू मातहतका अधिकृतलाई प्रत्यायोजन गर्ने,

(ठ) आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिना भित्र सहकारी संस्थाहरुको वार्षिक निरीक्षण प्रतिवेदन मन्त्रालयमा पेश गर्ने,

(ड) बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाले सदस्यहरुको बचत निर्धारित शर्त बमोजिम फिर्ता गर्न सक्ने अवस्था नरहेको वा संस्था लगातार तीन वर्षसम्म घाटामा गएको लेखा परीक्षण प्रतिवेदनमा देखिएमा वा संस्थामा गम्भिर आर्थिक कठिनाई परी दामासाहीमा पर्न सक्ने अवस्था रहेको भन्ने निरिक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएमा रजिष्ट्रारले त्यस्तो संस्थालाई सचेत गराउन बचत संकलनमा रोक लगाउन सक्नेछ ।

(ढ) प्रचलित कानून बमोजिम सहकारी संस्थाले प्राप्त गर्न सक्ने छुट, सुविधा र सहुलियतका लागि सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउने ।

(ण) यस ऐन, नियमावली र अन्तर्गत बनेका निर्देशिका, मापदण्ड, कार्यविधि तथा मन्त्रालयबाट प्राप्त निर्देशनबमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

३७. <u>निरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी विशेष व्यवस्था</u>: (१) प्रदेश नं. १ अन्तरगतका सहकारी संघ, संस्थाहरुको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्ने कर्तब्य मन्त्रालय र रजिष्ट्रारको हुनेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम निरीक्षण तथा अनुगमन गर्दा सहकारी ऐन, नियमावली, विनियम तथा प्रचलित कानून बमोजिम संचालन तथा ब्यबस्थापन भए गरेको नपाइएमा प्रचलित कानून बमोजिम त्यस्ता सहकारी संघ, संस्था,

संचनलक, व्यबस्थापक, जिम्मेवार सदस्य तथा कर्मचारीहरुलाई कारबाही गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम कारबाही गर्दा सदस्य तथा कर्मचारीबाट संस्थामा आर्थिक हिनामिना भएको देखिएमा सोको जिम्मेवार सदस्य तथा कर्मचारीका साथै संचालक समितिका पदाधिकारी समेत हुने र हिनामिना रकम निजहरुबाट प्रचलित कानून बमोजिम असूल उपर तथा दण्ड जरिवाना गरिनेछ ।

(४) बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाले यो नियमावली प्रारम्भ भएको मितिले पाँच करोड रुपैंया वा सो भन्दा बढी रकमको कारोबार भएको संस्थाले एक वर्ष भित्र र अन्य संस्थाले तीन वर्ष भित्र मन्त्रालयले स्वीकृत गरेको एकीकृत व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (COPOMIS) मा आबद्ध भइ सक्नुपर्नेछ।

(५) उपनियम (१) बमोजिमका संस्थाहरूले सुरक्षण, वित्तीय संरचना, सम्पत्तिको स्तर, तरलता, लगानीका क्षेत्र लगायतमा मन्त्रालयले तोकेको मापदण्डहरू पालना गर्नुपर्नेछ ।

(६) उपनियम (२) बमोजिम तोकिएका मापदण्डहरूको पालनाको अवस्था उपनियम (१) बमोजिमको सूचना प्रणालीका आधारमा दर्ता अधिकारीले नियमित अनुगमन गरी पालना नभएको पाइएमा तत्काल निर्देशन दिनेछ ।

(७) दर्ता अधिकारीले पाँच करोड रुपैंया भन्दा बढी कारोबार भएका संस्थाहरूको नियमित अनुगमन र पच्चीस करोड रुपैंयाभन्दा बढी कारोबार भएका संस्थाहरूको सघन अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

तर यसमा लेखिएको कुनै कुराले अन्य संस्थाहरूको नियमित वा सघन अनुगमन गर्न बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(८) यस नियम बमोजिम हुने निरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यविधि बमोजिम हुनेछ।

३८. **संघको निरीक्षण तथा अनुगमन प्रतिवेदन**: ऐनको दफा ८३ उपदफा (१) बमोजिम संघले पेश गर्ने निरीक्षण तथा अनुगमन प्रतिवेदनमा समावेश हुनुपर्ने अन्य विषयहरू मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यविधि, मापदण्ड, निर्देशिका तथा परिपत्रमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३९. **वार्षिक प्रतिवेदनमा समावेश हुनुपर्ने विवरण**: ऐनको दफा ८३ उपदफा (२) को खण्ड (ड) बमोजिम दर्ता अधिकारीले पेश गर्ने वार्षिक निरीक्षण प्रतिवेदनमा समावेश हुनुपर्ने अन्य विषयहरू मन्त्रालयलद्वारा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४०. **विवाद निरूपण समितिको गठन**: (१) ऐनको दफा १२१ बमोजिम विवाद निरुपण समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) मन्त्रालयले तोकेको नवौं, दशौं वा सो सरहको अधिकृत - संयोजक

(ख) प्रदेश सहकारी संघको प्रतिनिधि - सदस्य

(ग) विवादसँग सम्बन्धित प्रदेश बिषयगत सहकारी संघको प्रतिनिधि - सदस्य

(घ) जिल्ला सहकारी संघको प्रतिनिधि - सदस्य

(२) उपनियम (१) बमोजिमको समितिले विवादसँग सम्बन्धित सहकारी संस्थाका एक-एक प्रतिनिधिहरूलाई बैठकमा आमन्त्रित गर्नुपर्नेछ ।

(३) उपनियम (१) बमोजिमको विवाद निरुपण समितिले आफ्नो कार्यविधि आफैं तय गर्न सक्नेछ।

४१. **सम्मान वा पुरस्कार सम्बन्धी व्यवस्था**: (१) ऐनको दफा १२४ बमोजिम आधार र मापदण्ड बनाई रजिष्ट्रारले एकीकरण गर्ने संघ, संस्था वा उत्पादन गर्ने वा सेवा प्रदान गर्ने संघ, संस्थाका सदस्य, संस्था वा निकायलाई कदरपत्र, नगद पुरस्कार समेत प्रदान गरी सम्मान वा पुरस्कार प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम सम्मान वा पुरस्कृत गर्दा संस्थाका सदस्य, सहकारी संस्था वा निकायहरूका लागि छुट्टाछुट्टै आधारहरू तय गरी मन्त्रालयबाट स्वीकृत गराउनुपर्नेछ।

४२. **संघ, संस्थाले बिनियमावली बनाउनुपर्ने**: (१) सहकारी संघ, संस्थाले आर्थिक कार्यबिधि, बिनियमावली, शेयर तथा बचत परिचालन बिनियमावली र लगानी व्यवस्थापन बिनियमावली बनाउनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमका सङ्घ, संस्थाले उपनियम (१) मा उल्लिखित विनियमावलीका अतिरिक्त अन्य विनियमावली समेत बनाउन सक्नेछ ।

४३. **अनुसूचीमा थपघट वा हेरफेर गर्न सक्ने**: प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी प्रदेश सरकारले अनुसूचीमा आवश्यक थपघट वा हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची-१

(नियम ३ को उपनियम(१) सँग सम्बन्धित)

दर्ता दरखास्तको ढाँचा

मितिः २०.. ।..

श्री...

....कार्यालय

.... ।

विषयः सहकारी संस्थाको दर्ता ।

महोदय,

हामी देहायका व्यक्तिहरु देहायका कुरा खोली देहायको संस्था दर्ता गरी पाउन निवेदन गर्दछौं । उद्देश्य अनुरुप संस्थाले तत्काल गर्ने कार्यहरुको योजना र प्रस्तावित संस्थाको विनियम दुई प्रति यसै साथ संलग्न राखी पेश गरेका छौं ।

संस्थासम्बन्धी विवरण

क) प्रस्तावित संस्थाको नामः

ख) ठेगानाः

ग) उद्देश्यः

घ) मुख्य कार्यः

ङ) कार्यक्षेत्रः

च) दायित्वः

छ) सदस्य सङ्ख्याः

१) महिला..... जना

२) पुरुष .... जना

३) अन्य .... जना

ज) प्राप्त शेयर पूँजीको रकमः रु.....

झ) प्राप्त प्रवेश शुल्कको रकमः रु.......

आवेदकहररुको तर्फबाट

नामः

हस्ताक्षरः

पदः तदर्थ संचालक समितिका अध्यक्ष

(प्रस्तावित...... सहकारी संस्था लि.)

अनुसूची-२

(नियम ३ को उपनियम (२) संग सम्बन्धित)

सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदनको विषयवस्तु

१. परिचय

२. संस्था गठन गर्नुपर्नाको कारण

३. सदस्यताको जनसाङ्ख्यिक आधार

४. सहभागिताको औचित्य

५. व्यावसायिक सम्भाव्यता

५.१ सदस्य केन्द्रीयताका आधारमा व्यावसायिक कारोबारको अनुमान

५.२ सदस्यहरूको संरक्षण (Patronage) सुनिश्चित गर्ने आधारहरू

५.३ कारोबारबाट हुने बचत (Surplus) को प्रक्षेपण

६. पुँजी आवश्यकता र स्रोत

६.१ आवश्यकताको अनुमान

६.२ स्रोत

६.३ पुँजी परिचालनका तर्कसम्मत आधारहरू

७. बजार विश्लेषण

७.१ नजिकको बजार

७.२ टाढाको बजार

७.३ प्रतिस्पर्धाको स्तर र प्रतिस्पर्धामा टिक्ने आधारहरू

८. कार्यक्षेत्रभित्र रहेका समान प्रकृतिका सहकारी संस्थाहरूको संख्या, सेवा र सदस्यताको प्रकाशमा प्रस्तावित संस्थाको औचित्य

९. पहिले स्थापना भइसकेका समान प्रकृतिका संस्थाहरूमा संलग्न हुन नसक्ने कारण

१०. महिला सशक्तीकरण र सामाजिक समावेशीकरणका आयामहरू

११. जनशक्ति व्यवस्था

१२. संस्थाको विकास र स्थायित्वका आधारहरू ।

अनुसूची-३

(नियम ३ को उपनियम (२) संग सम्बन्धित)

आवेदकहरुको बिवरण फारामको ढाँचा

सि.नं.	बाजेको नाम थर	बाबु/आमाको नाम थर	पति वा पत्नीको नाम थर	आवेदकको नाम	उमेर	ठेगाना	पेशा	सदस्यले लिन स्वीकार गरेको सेवाको बिवरण			सम्पर्क मोवाइल नं.	औंठाछाप	फोटो र फोटोमा पर्ने गरी सहिछाप
								प्रति शेयर रकम रु.	खरिद शेयर संख्या	शेयरको जम्मा रकम रु.			
१													
२													
३													
४													
५													
६													
७													
८													
९													

अनुसूची-४

(नियम ३ को उपनियम (३) को खण्ड (ख) सँग सम्बन्धित)

व्यावसायिक कार्ययोजनाको रुपरेखा

संघ, संस्थाको नामः-

ठेगानाः-

क. उद्देश्यः-

१..

२..

३..

ख. कार्यहरुः-

१..

२..

३..

४..

५..

६..

ग. आगामी तीन वर्ष पछिको अवस्था प्रक्षेपण

ग-१. सदस्यता बिस्तार लक्ष

बिबरण	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो बर्ष	कैफियत
• सदस्य संख्या				
-महिला				
-पुरुष				
-जम्मा				
• जम्मा सदस्यमा दलित समुदायको प्रतिशत				

ग-२. व्यावसायिक सेवा बिस्तार लक्ष

बिबरण	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	कैफियत
• सदस्यको उत्पादन खरिद				
-परिमाण (........)				
-रकम रु.				
-लाभान्वित हुने सदस्य जना				
• सदस्यलाई बस्तु वा सेवा बिक्री				
-परिमाण (....)				
-रकम रु.				
-लाभान्वित हुने सदस्य जना				
• सदस्यलाई रोजगारीको अवसर श्रृजना -प्रत्यक्ष पूर्णकालिन जना -अप्रत्यक्ष पूर्णकालिन (वर्षमा २,०८० घण्टाको १ जनाको हिसावमा जम्मा जना				
• सदस्यलाई ऋण सेवा(वार्षिक) -रकम रु. -जना				
• सदस्यलाई बचत सेवा मौज्दात -रकम रु. -जना				

ग-३. सहकारी गतिबिधि बिस्तार लक्ष

बिबरण	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो बर्ष	कैफियत
• सदस्य शिक्षा वार्षिक जना				
• गाँउ/टोल/उपक्षेत्रीय सदस्य बैठकहरु आयोजना (वार्षिक पटक)				

• सामूदायिक बिकासका योजनाहरु संचालन				
घ. पूँजीको स्रोत र उपयोग बिबरण	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो बर्ष	कैफियत
• आबश्यकता				
-स्थिर पूँजी तर्फ (घर,जग्गा,कारखाना,उपकरण,फर्निचर आदि)				
-चालु पूँजी तर्फ (मौज्दात मालसामान,उधारो बिक्री,नगद मौज्दात आदि)				
-ऋण लगानी तर्फ				
-जम्मा				
• स्रोत				
-शेयर पूँजी				
-जगेडा कोष				
-अन्य (.........)				
-सदस्यको बचत (सदस्यलाई ऋण दिन मात्र)				
-जम्मा				

ङ. कार्यान्वयन जिम्मेवारी बाँडफाँड

ङ-१. सञ्चालक समितिको जिम्मेवारी

ङ-२. गाँउ/टोल/उपक्षेत्रीय बैठकको जिम्मेवारी

ङ-३. लेखा सुपरिवेक्षण समितिको जिम्मेवारी

ङ-४. व्यवस्थापन कर्मचारीहरुको जिम्मेवारी

ङ-५. प्रत्येक सदस्यको जिम्मेवारी

च. कार्ययोजनाबाट सदस्यहरुको जीवनमा पर्ने प्रभावका सूचकहरु

छ. कार्यान्वयन प्रगतिको समिक्षा एवं जवाफदेही स्थापना विधि

अनुसूची-५
(नियम ३ को उपनियम (३) को खण्ड (ग) सँग सम्बन्धित)

भर्पाईको नमूना

भर्पाई दादै प्रस्तावित ....सहकारी संस्था लि. को तदर्थ सञ्चालक समितिका ....श्री ....आगे उक्त सहकारी संस्था लि. का सदस्यहरुको ....प्रारम्भिक भेलाको मिति..............को निर्णय बमोजिम प्रति शेयर रु...........।– का दरले ....जनाबाट जम्मा ....कित्ताको हुन आउने जम्मा रकम रु....................।– (अक्षेरुपी..............मात्र) र प्रवेश शुल्क प्रतिव्यक्ति रु..........।– का दरले हुन आउने रु..........।– (अक्षेरुपी....................मात्र) गरी जम्मा रु...........।– (अक्षेरुपी........................मात्र) सहकारि संस्था दर्ता भएपछि संस्थाको नाममा बैंक खाता खोली जम्मा गर्ने कबोल गरी उक्त रकम मैले बुझिलिई यो भरपाईमा सहिछाप गरी ....कार्यालयमा पेश गरेको छु ।प्राप्त रकम हाल मेरो ....मा रहेको ....हिसाव नं...............मा जम्मा गरी बैंक भौचर दाखिला गरेको छु ।उक्त रकम संस्था दर्ता भई नियमानुसार संस्थाको आफ्नै खाता नखोलेसम्म चलन नगरी सुरक्षित राख्नेछु र संस्थाको बैंक खाता खोलेपछि तत्काले दाखिला गर्नेछु । फरक परेमा कानून बमोजिम कारबाही भएमा मेरो मञ्जुरी छ ।

ईति सम्वत् २०...... साल.............महिना ....गते
रोज.............शुभम् ।

अनुसूची-६

(नियम ३ को उपनियम (३) को खण्ड (घ) सँग सम्बन्धित)

तदर्थ सञ्चालक समितिका सदस्यहरुको विवरण फाराम

सि.न.	बाजेको नाम, थर	बाबुको नाम, थर	पति वा पत्नीको नाम, थर	संचालकको नाम, थर	पद	ठेगाना	पेशा	निर्वाचित मिति	बहाल रहने मिति	औंठा छाप	फोटो र फोटोमा पर्ने गरी सहिछाप	सम्पर्क नं.	कै.
१													
२													
३													
४													
५													
६													
७													

अनुसूची-७

(नियम ३ को उपनियम (३) को खण्ड (ङ) सँग सम्बन्धित)

स्व घोषणा-पत्रको नमूना

प्रस्तावित श्री ....सहकारी संस्था लि. दर्ता गर्न दरखास्त दिने हामी तपशिल बमोजिमका आवेदकहरुले प्रचलित कानूनसम्मत सहकारी संस्था स्थापना गरी आफ्नो आर्थिक-सामाजिक उत्थान गर्ने कार्यकारणबाहेक अन्य कुनै कार्यकारण नभएको र देहायमा उल्लिखित कुरका साथै अन्य कुनै कुराले सहकारी संस्थाको सदस्यता प्राप्त गरी सेवा उपयोग गर्न अयोग्य नभएको स्व-घोषणा गर्दछौं :

हामी आवेदकहरु कोही पनि –

- यही प्रकृतिको अन्य सहकारी संस्थाको सदस्य छैनौं;
- बैंक, बित्तिय संस्था वा अन्य कुनै सहकारी संस्था/संघ/राष्ट्रिय सहकारी बैंकको कानून बमोजिम कालो सूचीमा परेका व्यक्ति हैनौं;
- यस अघि सहकारी संस्था खोली सदस्यहरुको रकम हिनामिना गरी कारबाहीमा परेका वा फरार रहेका व्यक्ति हैनौं;
- सम्पत्ति सुद्धिकरण सम्बन्धी कसुरमा सजाय पाएका व्यक्ति हैनौ र
- सहकारी दर्शन, सिद्धान्त, मूल्य मान्यता र कानून बमोजिम स्वावलम्वन र पारस्पारिकताको भावनाबाट आफ्नो बहुआयामिक विकासका लागि यस संस्थाको संचालन गर्न मञ्जुर छौं ।

उपयुक्त व्यहोरा ठीक साँचो हो । झुठ्ठा ठहरे कानून बमोजिम संहुला बुझाउंला भनी सहिछाप गर्ने-

सि.नं.	सदस्यको नाम,थर	नागरिकता नं. र लिएको जिल्ला	हालको ठेगाना र सम्पर्क नं.	सहिछाप
१				
२				
३				

अनुसूची-८

(नियम ३ को उपनियम (३) को खण्ड (च) सँग सम्बन्धित)

अधिकार प्रत्यायोजनको नमूना

मिति २०...../...../.....

श्री दर्ता गर्ने अधिकारीज्यू,

.........महानगरपालिका/उपमहानगरपालिका/नगरपालिका/गाँउपालिका, कार्यालुय..............।

बिषयः- अधिकार प्रत्यायोजन

महोदय,

यस प्रस्तावित ....सहकारी संस्था लिं को मिति २०.../..../....मा बसेको दोस्रो प्रारम्भिक भेलाले गरेको निर्णयानुसार संस्था दर्ता गर्ने क्रममा प्रचलित कानूनबमोजिम प्रक्रिया पूरा गर्ने सिलसिलामा हाम्रो तर्फबाट विनियममा सामान्य थपघट गरी प्रमाणीकरण लगायतका आबश्यक काम कारबाही गर्न निम्न दस्तखत नमूना भएको तदर्थ संचालक समितिका ....श्री ....श्री..................................र ....श्री ....समेतलाई अधिकार प्रत्यायोजन गरिएको व्यहोरा अनुरोध गर्दछौं । निजहरुले हाम्रो प्रतिनिधिको रुपमा गरेका सम्पूर्ण कामको जिम्मेवारी लिने गरी हामी मञ्जुर छौं

अधिकार प्रत्यायोजन गरिएका व्यक्तिको

नाम	ठेगाना	पद	दस्तखत नमूना
१ श्री......................			
२ श्री.........................			
३ श्री.....................			

सि.नं.	सदस्यहरुको नाम, थर	ठेगाना	सहिछाप
१			
२			
३			
४			

अनुसूची-९

(नियम ३ उपनियम (४) को खण्ड (ख) सँग सम्बन्धित)

संघ दर्ताका लागि आवेदन दिने संस्थाहरुको विवरण

सि.नं.	आवेदक सङ्घ, संस्थाको नाम	दर्ता नं. र मिति	ठेगाना	विषयगत वर्गिकरण	कार्यक्षेत्र	सदस्य संख्या	शेयर पूँजी	जगेडा कोष	खरिद गर्ने शेयरको रकम			आधिकारिक प्रतिनिधिको नाम, थर	सहिछाप	कैफियत
									प्रति शेयर रकम रु.	खरिद शेयर संख्या	शेयरको जम्मा रकम रु.			

द्रस्टव्यः अधिकार प्रत्यायोजन-पत्रमा आवेदक सवैको विवरण समावेश गर्नुपर्नेछ ।

अनुसूची-१०

(नियम ३ उपनियम (६) खण्ड (क) सँग सम्बन्धित)

सहकारी बैङ्क दर्ताका लागि आवेदन दिने संस्थाहरूको विवरण

सि.नं.	आवेदक सङ्घ, संस्थाको नाम	दर्ता नं. र मिति	ठेगाना	कार्यक्षेत्र	सदस्य सङ्ख्या	शेयर पुँजी	जगेडा कोष	वित्तीय अवस्था					खरिद गर्ने शेयरको विवरण			आधिकारिक प्रतिनिधिको गर्ने नाम, थर	सहीछाप	कैफियत
								जम्मा बचत रकम रु.	जम्मा ऋण लिएको रकम रु.	ऋण लिएको निकाय	जम्मा ऋण लगानी रु.	पछिल्लो आ.व.को नाफा) घाटा (टाको रकम .रु	प्रति शेयर रकम रु.	खरिद शेयर सङ्ख्या	शेयरको जम्मा रकम रु.			

अनुसूची-११

(नियम ४ सँग सम्बन्धित)

विशिष्टीकृत सङ्घ दर्ताका लागि आवेदन दिने संस्थाहरूको विवरण

सि.नं.	आवेदक संस्थाको नाम	दर्ता नं. र मिति	ठेगाना	विषयगत वर्गीकरण	कार्यक्षेत्र	सदस्य सङ्ख्या	शेयर पुँजी	जगेडा कोष	कारोबारको अवस्था					खरिद गर्ने शेयरको विवरण			सही छाप
									जम्मा बचत रकम रु.	जम्मा ऋण लगानी रु.	पछिल्लो आ.व. को जम्मा खरिद .रु	पछिल्लो आ.व. को जम्मा बिक्री रु	पछिल्लो आ.व. को नाफा) घाटा को (रकम .रु	प्रति शेयर रकम रु.	खरिद शेयर सङ्ख्या	शेयरको जम्मा रकम रु.	

अनुसूची-१२

(नियम ८ उपनियम (२) को खण्ड (घ) संग सम्बन्धित)

कार्यक्षेत्र पूनः निर्धारणका लागि सहकारी संस्थाले पेश गर्न पर्ने निवेदनको ढाचा

श्रीमान रजिस्ट्रार ज्यू

प्रदेश सहकारी रजिश्ट्रारको कार्यालय ।

विषयः कार्यक्षेत्र पुनःनिर्धारण सम्बन्धी प्रतिबेदन ।

सस्थाको नामः

ठेगानाः

साविक कार्यक्षेत्रः

सि.नं.	स्थान (गा.पा./न.पा. वडा) वडागत	सदस्य संख्या	उक्त वडाको वर्तमान जनसंख्या	शेयर पुजी (रकम)	बचत निक्षेप (रकम)	लगानी (रकम)	जम्मा कारोबारको हिस्सा प्रतिशतमा
जम्मा							

१. वडागत सदस्यता विश्लेषणः

२. थप वा घटाउन माग गरिएको कार्यक्षेत्रः

३. थप वा घटाउन पर्ने कार्यक्षेत्रको कारण र औचित्यः

छाप

निवेदक संस्था

अनुसूची-१३

(नियम १० को उपनियम (१) सँग सम्बन्धित)

<u>विनियममा उल्लेख गर्नुपर्ने विषयहरू</u>

प्रस्तावना :

१.सक्षिप्त नाम र प्रारम्भ
२. संस्थाको नाम र ठेगाना
३. परिभाषा
४. उद्देश्य
५. कार्य
६. कार्यक्षेत्र
७. संस्थाको सदस्य
८. सदस्यताको योग्यता
९. सदस्यताको लागि निवेदन र प्राप्ति
१०. सदस्यताको अन्त्य
११. सदस्यको निश्कासन
१२. सदस्यताबाट राजिनामा
१३. पुन सदस्यता
१४. सदस्यको काम, कर्तब्य र अधिकार
१५. सदस्यता खुल्ला रहने
१६. सदस्यता प्राप्ति, पुन प्राप्ति र राजिनामा स्वैच्छिक हुनुपर्ने
१७. शेयर पूँजी
१८. सदस्य बन्न कम्तीमा एक शेयर खरिद गर्नुपर्ने
१९. थप शेयर खरिद गर्न सक्ने
२०. शेयर फिर्ता वा हस्तान्तरण
२१. प्रवेश शुल्क
२२. कृतिम छेकबार नलगाइने
२३. शेयर प्रमाण-पत्र
२४. सदस्यको दायित्व सिमित हुने

२५. प्रारम्भिक साधारण सभा
२६. बार्षिक साधारण सभा
२७. बिशेष साधारण सभा
२८. साधारण सभाको बैठक
२९. साधारण सभाको काम, कर्तब्य र अधिकार
३०. साधारण सभाको निर्णय अनिवार्य हुने
३१. गाँउ/टोल/उपक्षेत्रीय बैठक
३२. गाँउ/टोल/उपक्षेत्रीय बैठकका कार्यहरु
३३. गाँउ/टोल/उपक्षेत्रीय बैठकको कार्य ब्यबस्था
३४. सञ्चालक समिति
३५. समितिको काम, कर्तब्य र अधिकार
३६. समितिको बैठक
३७. लेखा सुपरिवेक्षण समिति
३८. उत्तरदायित्व श्रृंखला
३९. अध्यक्षको काम, कर्तब्य र अधिकार
४०. ब्यबस्थापकको नियुक्ति
४१. ब्यबस्थापकको काम, कर्तब्य र अधिकार
४२. बिशेष जिम्मेवारी
४३. कर्मचारीको नियुक्ति तथा सेवाका शर्तहरु
४४. संस्थाको कोष
४५. कोषको सुरक्षा
४६. कोषको उपयोग
४७. जगेडा कोष
४८. संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष
४९. लाभांश वितरण नगरिने
५०. जगेडा कोषमा रकम सार्नुपर्ने
५१. बचत सङ्कलन गर्न सक्ने/नसक्ने
५२. बचत सङ्कलनमा सीमा

५३. ऋण दिन सक्ने
५४. ऋण प्रवाहमा सीमा
५५. ऋणबाहेकको प्रयोजनमा बचतको रकम लगाउन नहुने
५६. साधारण सभाको स्वीकृति लिनुपर्ने
५७. सदस्य केन्द्रीयता
५८. स्वार्थ बाझिने निर्णयमा सहभागितामा प्रतिबन्ध
५९. कर्मचारीसँगको कारोबारमा निर्बन्धन
६०. जोखिम मूल्याङ्कन
६१. कारोबार नगरिने
६२. कारोबारको लेखा
६३. खाताबही
६४. आन्तरिक हिसाव जाँच
६५. वार्षिक हिसाव जाँच
६६. बिद्युतिय प्रणालीको प्रयोग गर्दा जोखिम मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने
६७. अन्य आधारभूत कागजात
६८. एकीकृत सूचना प्रणालीमा आबद्धता
६९. दर्ता अधिकारी वा दर्ता अधिकारीबाट अधिकार प्राप्त अधिकारीसमक्ष प्रतिवेदन
७०. बित्तिय जानकारी एकाईमा प्रतिवेदन
७१. साधारण सभामा जानकारी गराउनु पर्ने
७२. हकवालाको मनोनयन
७३. हक दाबी वा नामसारी
७४. निर्वाचन
७५. शपथ ग्रहण
७६. एकीकरण वा विभाजन
७७. कार्यान्वयन अधिकारी
७८. मध्यस्थता
७९. समानता र समता

खण्ड २) विराटनगर, नेपाल, फाल्गुण २९ गते, २०७६ साल (अतिरिक्ताङ्क-४५

८०. बिनियम संशोधन
८१. साधारण सभाले कार्यविधि बनाउन सक्ने
८२. व्याख्या गर्ने अधिकार
८३. ऐन, नियमावलीसँग बाझिएकोमा अमान्य हुने ।

स्वीकृत मिति : २०७६/११/२९

आज्ञाले,
डा. विमल कुमार निर्मल
प्रदेश सचिव
भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
प्रदेश नं. १, विराटनगर

प्रदेश सरकार, आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, प्रदेश नं. १, विराटनगरमा मुद्रित।
website:- moial.p1.gov.np